

İSTANBUL GEZGİNLERİ

Aksiyon 33 / 04.05.2014

BEYOĞLU

İstanbul'un Karşı Yakası

İçindekiler

Beyoğlu (Pera)	4
Taksim Meydanı	9
Atatürk Kültür Merkezi	10
Taksim Gezi Parkı	12
Taksim Cumhuriyet Anıtı	13
Sıraselviler Caddesi	14
Alman Hastanesi	15
Sainte Pulcherie Lisesi	16
Naum Paşa Konağı	16
Eseyan Lisesi	17
Zapyon Lisesi	17
Aya Triada Kilisesi	18
İstikal Caddesi	18
Surp Hovhannes Vosgeperan Ermeni Kilisesi	21
Dingo'nun Ahırını	22
Taksim Maksemi	22
Fransa Konsoloslugu	23
Afrika – Anadolu ve Rumeli Hanları	23
Beyoğlu Spor Kulübü	25
Hasnun Galip Sokak	25
Galatasaray Hamamı	26
Zoğrafyan Lisesi	26
Atlas Pasajı	26

Halep Pasajı	27
Cercle d'Orient	27
Ağa Camii	27
Halas Sokak	29
Yeşilçam Sokağı	29
Üç Horan Ermeni Kilisesi	30
Tokatlıyan Oteli	30
Çiçek Pasajı	31
Galatasaray Müzesi	32
Galatasaray Lisesi	34
Aznavur Pasajı	35
Hazza Pulo Pasajı	35
Ayia Panayia İsodion Kilisesi	37
Rejans	38
Saint Antoine Kilisesi	39
Nur-i Ziya Sokak	41
Cezayir Sokağı	42
Gül Baba Türbesi	42
Fransız Sarayı	42
Venedik Sarayı	43
Markiz Pasajı / Pastanesi	43
Santa Maria Draperis Kilisesi	45
Asmalı Mescit	46
Narmanlı Han	46
Fotoğraflar	50

Beyoğlu (Pera)

Bundan yüzlerce yıl önce İstanbul için 'karşı' denilince akla gelen yer Kadıköy değildi, Üsküdar da değildi, Bostancı hele hiç değildi. İstanbul'un 'karşı'sı eski ama çok eski İstanbullular için Galata ve çevresi idi. Galata Surları'nın dışında da bağlar bulunmaktaydı: Peran Bağları ya da kısaca Pera. Pera, yani İstanbul'un 'karşı' yakası.

İstanbul'un Osmanlılar tarafından fethedilmesinden sonra da değişen çok bir şey olmadı bu bölge için aslında. Uzun yıllar bağlık, bahçelik kaldı Pera. Zamanla Galata Sarayı ve Ağa Camii çevresinde ufak tefek mahalleler oluşmaya başlamıştı. Pera isminin Beyoğlu ismine ne zaman döndüğü hakkında kesin bilgiler bulunmamakla birlikte, bölgeye bir beyin oğlunun bir konak yaptırarak yerleşmiş olmasından dolayı Beyoğlu denildiği kesin gibidir. Hangi bey oğlunun yerleştiği konusunda da iki rivayet bulunmaktadır. Bunlardan ilki Trabzon'un II. Mehmet tarafından fethedilmesinden sonra Trabzon Rum İmparatorluğu'nun prensi Aleksios Komnenos'un müslümanlığı kabul ederek Pera'da bir konak yaptığına dairdir; ikincisi ise Kanunu Sultan Süleyman zamanında Venedik elçiliği yapan Andrea Gritti'nin oğlu Luigi Gritti'nin konak yaptırıp Pera'ya yerleştiğini söyler.

Beyoğlu'nda asıl değişim yabancı devletlerin sürekli elçilik kurmaları ile başladı. İlk önce Fransa, sonrasında da diğer Avrupalı devletler birer ikişer elçilikler açmaya başladılar. Bu elçiliklerin binaları için tercih ettikleri bölge ise Beyoğlu'ydu. Elçiliklerin burada açılması ile ister istemez elçilik çalışanları buralarda yaptırılan konutlara yerleşmeye başladılar ve alışageldikleri yaşam tarzlarını sürdürebilecekleri bir çevre oluşturmaya başladılar. Yapılan ticari anlaşmalarla birlikte İstanbul'a gelen levantenlerin de yerleşim için seçtikleri bölge yine Beyoğlu idi zira elçiliklerine yakın olmak, yaşam tarzlarına yakın bir muhitte yaşamayı tercih ediyorlardı. Açılan kafeler, restoranlar, tiyatrolar Beyoğlu'nun çehresini değiştirdi. Yirminin üzerinde dilde gazeteler yayınlanıyordu. Özellikle 19.yy'da Beyoğlu herhangi bir Avrupa başkentinden farksız bir hale gelmişti.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılıp Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte imtiyazların kaldırılması levantenlerin birer birer İstanbul'dan ayrılmasına neden oldu. Ayrıca elçilikler de yeni başkent Ankara'ya taşınmıştı. Bu değişim Beyoğlu'nun çehresinin tekrar değişmesine neden olmaya başladı. Varlık Vergisi, 6-7 Eylül, Kıbrıs sorunu gibi bazı olaylar da Beyoğlu bölgesinde yoğunlukla bulunan azınlıkların hem buradan hem İstanbul'dan ayrılmalarına neden olmuştu. 1980'lere gelindiğinde ise Bedrettin Dalan'ın belediye başkanlığı döneminde Tarlabası Bulvarı'nın açılması için Tarlabası'nın Beyoğlu'ndan ayrılması Beyoğlu'nun eski günlerine vurulan son darbe olmuştu. Uzun bir süre küskün kalan Beyoğlu, son dönemde yapılan çalışmalarla tekrar hareketlenmeye başladı. Bu hareketlenme olumlu mu sonuçlanacak, olumsuz mu bekleyip göreceğiz..

Burada sözü Nilgün Avan'a bırakıp Beyoğlu'nu bir de onun kaleminden okuyalım.

BEYOĞLU

İstanbul Gezginleri olarak bu seferki gezimizi 4 Mayıs'ta Beyoğlu - Taksim güzergahında gerçekleştireceğiz. Keşif turlarına çıktığımda tesadüfen karşılaştığımız eski dost, ahbap, komşu ve esnafla yaptığım görüşmeler beni çok heyecanlandırdı, duygulandım hatta ağlattı... Şehir uzmanları, yazar - çizerlere göre 1950'lerden sonra "bir takım nedenlerden" dolayı levantenlerin, ekaliyetin İstanbul'u; gayrimenkullerini ve bankalardaki paralarını bile bırakarak terk edip gittikleri Beyoğlu benim memleketim... Doğduğum, büyüdüğüm, ilk gençliğimi yaşadığım, benim bugünkü anlayışımda büyük katkısı olan okul, giyim-kuşam ve sosyal yaşamda her anlamda ilkleri yaşadığım güzelim Beyoğlu...

Uzun yıllar çok görkemli ve şaşalı hayatların yaşandığı , ben daha doğmadan önce onarılmaz acılar yaşayan Beyoğlu'nda yaşamak o zamanlar bir başka güzelmiş, o zamanın aydınına göre 1950'lerden sonra yozlaştığı , kozmopolit bir yer olduğu söylenen Beyoğlu'ndaki

yaşamın biraz ucundan yakalamış olmamın sevincini de yaşamıyor değilim...Beyoğlu'nun kıymetini oralardan ayrıldıktan sonra öğrendim ne yazık ki!

Hala bir ayağımın oralarda olduğu güzelim Beyoğlu'nda bizden farklı olduğunu sezdiğimiz ama kim olduğunu daha sonraları öğrendiğimiz insanlara matmazel, madam, mösyö diye hitap ettiğimiz, cuma günleri din dersimizi sona saate alan öğretmenimize; Olga'nın, Hirsto'nun, Koço'nun, Pandelli'nin neden derse girmediklerini sordüğümüz, bazı günlerde annemin bakkaldan 15-20 yumurta aldırıp soğan kabuğunda kaynatığı ve Beyoğlu "Üç Yıldız" şekerisinden alınan şekerlerle Madam Meriler'e, Madam Ayganuşlar'a gittiğimizde onların nasıl oluyor da Sason'lu, Kayserili, Sivas'lı olduklarını aklımın almadığı günlerdi. Sabahın 7'sinde açılan Grundig marka, önü keten kumaşlı tuşlu radyodan "Ya devlet başa ya kuzgun leşe" adlı tiyatro oyunun yasaklanmasını, bir de zaman zaman Tepebaşı'ndan gelen "Olur mu böyle olur mu? / Kardeş kardeşi vurur mu? / Kahrolası diktatörler bu dünya siz kalır mı?" diye yüksek sesle marş söylenen marşı aklım almazdı.

Tabi ki aklımın aldığı şeyler de vardı. Mesela bakkal alış-verişi bana aitti. Balık pazarında manavlık yapan babama sefer taşı ile yemek götürme görevi bana ve erkek kardeşime aitti. Annemin özenle sulu cinsinden hazırlayıp sefer tasına koyduğu yemeği alır bin bir tembihle yola koyulurduk: 'Aman kızım Kamer Hatun'un önünden geçerken Fatiha okumayı unutmayın, akıllı gidin akıllı gelin' tembihlerini bazen can kulağı ile dinlerdik ama bazen de üşendiğimiz için İngiliz Konsolosluğu'nun bugünkü kapısının olduğu yerden erkek kardeşimle sıvıştığımız da olmuştur. Sonra ver elini Kasımpaşa, Tarlaabaşı, Dolapdere, Cihangir. Tekrar akşam yemeği... Babam o güzelim yemeğini yemiş, nargilesi yanı başında büyük bir keyifle taburesine oturmuş nargilesini fokurdattırken, biz eğer Aynalı Pasaj tarafından gelmişsek pasajın merdiveninde kulak kesilirdik... Öyle düpedüz giremezdik ya babam esnaflık ritüeline başlamışsa... "He babam he... Dalları bastı kiraz..." , 'Gel madama gel napolyon

bunlar.” ya da mevsimine göre “Eyi muz madama bunlar.”. Babam bu naraları atarken yaşanamayız!!! Esnaf arkadaşları Akseki’li, Bozkır’lı, Giresun’lu komşuları da neredeyse 'hazır ol' da... Çünkü kiraz profesörü, muz ordinaryüsü merasim yapıyor... Geçenlerde Çiçek Pasajına gittiğimizde 'Sev İç Meyhanesi'nin sahibi de babamı, nam-ı diğer “Muhtar Emmi”yi çok özlediğini ve Sahne Sokağı'nın ve esnaflığın hiç tadı kalmadığını söyledi.

Daha sonraki yıllarda giyininip kuşandığımız özellikle boyanmış ayakkabı ve mizanpili ya da akşamdan bigudilerle sarılmış, açılmış, kabartılmış saçlarla, Rebul’un lavantası sürünülerek ve Rebul Eczanesi’nde çalışan ablama uğranacak; oradan bugünkü Beyoğlu Kaymakamlığı'nın bulunduğu o günün Santral Han’ı olan binaya geçilerek diğer ablam ziyaret edilecek ve o zamanlar trafiğe açık olan İstiklal Caddesi’nde arzı endam edilerek İnci’ye uğranacak ya da bugün gözümün dikenini olan Saray Muhallebisi’ne gidilecek... Bu bir kuraldı...

Bütün bunları neden mi yazdım? Yaşlandım... Yaşlanmış olmamın tadını çıkardım...

Beyoğlu veya Pera diye anıldığı şaşalı döneminin ardından büyük bir bölümü Rumlar’a ve Ermeniler’e dayatılan ‘varlık Vergisi’nin ardından, ‘6 - 7 Eylül Olayları ve İsrail devletinin kurulmasının sonucunda mallarını mülklerini, hatta bankadaki paralarını bırakarak göç edenlerin ardından Beyoğlu bugünkü taşradan aldığı göçle gelenlerin örflerinin ve adetlerinin hüküm sürdüğü cadde, trafiğe kapatılmış tencerecilerin, tavacıların, ucuz ve kalitesiz Çin malı satan giyim mağazalarının, dönercilerin AVM’lerin, otellerin hakim olduğu bir Beyoğlu İstiklal caddesi... Buyrun efendim...

Cadde-i Kebir, Pera ya da Beyoğlu... Taksim’le Tünel arası 1.400 metredir ve tam orta noktası Galatasaray’daki 50. Yıl anıtıdır...

Cadde’nin ilk şekillenmeye başlaması Bizans döneminin sonrasında rastlar... İlk Müslüman yerleşimi 1491’de, II. Bayezit’in armağan olarak verdiği arazi üzerinde İskender Paşa’nın bir Mevlevi tekkesi kurmasıyla başlamıştır. II. Bayezit tarafından dört yol diye tarif edilen

asmaların olduğu mevkide yaptırdığı mescit bugün yerinde olmasa da mevkiye Asmalı Mescid adını vermiştir... Bugünkü Galatasaray mevkinde I.Süleyman'ın yaptırdığı Acemioglanlar Kışlası'nın da Müslüman yerleşimine katkısı olmuştur. Müslümanlardan çok azınlıkların mesken tutmasında Osmanlı'nın yabancılara verdiği imtiyazların daha sonra kapitülasyonun önemi büyüktür. 1917 Ekim devriminden kaçıp Beyoğlu'na yerleşen Rusların da önemi yadsınamaz... Bu kadar büyük nüfusa sahip yabancıların mutlaka ibadet hanelere ve elçiliklere ihtiyacı olduğundan yabancı dediğimiz azınlıklara toprak bağıışı bile yapılmıştır. Varlıkları ve ticaretleriyle caddeye müthiş hakim olmuşlardır. 19 yy'ın ikinci yarısına denk düşen bu canlılık beraberinde "Alafrangalığı", "frenk usulünü" de getirmiştir. İstanbul'daki levantenlerin ve konuk Avrupa'luların ıslahatlarla elde ettikleri imtiyazlar birleşince Grand Rue Pera birden bire lüks binaların eğlence mekanlarının o dönemin lüks tüketim mallarının satıldığı mağazaların mekanı olmuştur. Gelişme özellikle Abdülaziz döneminde hızlanmıştı. Bu süreçte sokaklar ve cadde taşlarla döşenmesi, gazla aydınlatılması, kanalizasyonların yapılması, daha sonra elektriğin getirilmesi Tünel'in inşası, önce atlı sonra elektrikli tramvaylar ve birçok sayıda alt yapı hizmetlerinin gerçekleştirilmesi caddeyi muhteşem kıldı. 19. yy'ın sonu 20. yy'ın başında bir çok dilin konuşulduğu caddede sinema ve tiyatro salonlarının, meyhanelerinin, eğlence yerlerinin açılması ve işletilmesi levantenlerin elindeydi.

İnanılmaz derecede kozmopolit olan Beyoğlu'nun ihtişamı, İstanbul'a ve Beyoğlu'na dayalı Türkleştirme politikası güden iktidarın II. Dünya Savaşı sırasında daha çok gayrimüslimlere dayattığı 'Varlık Vergisi', 1955 yılında da yine onlara yönelik politikaları nedeniyle yaşanan '6 - 7 Eylül' politik saldırılarının onları göçe zorlanmasıyla bozulur... 'Varlık Vergisi' ve '6 -7 Eylül' gibi zulüm politikalarına maruz kalmalarına rağmen Türkiye'deki sayılarını önemli ölçüde koruyan Rumlar için '1964 Tehciri' adeta 'altın vuruş' olmuştur. 1964 yılında onlardan 'yanlarına 20 kg. kişisel eşyaları ve 20 dolar karşılığı TL almaları ve en kısa zamanda ülkeyi terk etmeleri'

istenirken gayrimenkullerine de tedbir kararı konuldu, bankadaki paraları bloke edildi. İlk etapta 13 bin Rum'a uygulanan bu karar sonradan 45 bin kişiye ulaşır. Bu tarihten sonra Türkiye'deki Rum nüfusu hızla azalır. İsrail Devleti'nin kurulmasıyla da Yahudi nüfus azalır. Göç eden levantenlerden boşalan meslekler, zanaatlar beceriler, ilgi alanları ikame edilemedi. Tersine, kültürün içi boşaldı, kültürel doku bozuldu, kimlikler dejenere oldu... 1950'den sonra köyden kente oluşan göçten Beyoğlu da nasibini aldı. Azalan levanten nüfusun bir bölümünden de 12 Eylül 1980'de; bir '6-7 Eylül' daha yaşamamak için malını mülkünü bırakıp göçenler oldu...

Bu güzelim Beyoğlu'nu ellerinden gelse haritadan kazımak isteyenlere inat; kutlamaların, protestoların yapıldığı Cadde'de en sondan bir önce; nostaljik tramvay hattının paralelindeki ağaçlar sadece paralel olduğu için mi söküldü bilinmez... 'Gezi Olayları'na hiç girmeden Nuri Bilge Ceylan'a selam ediyorum!!!

Taksim Meydanı

Pera daha çok levantenlerin yaşadığı bir bölge olduğu için İstanbul'un ve de haliyle Osmanlı'nın Batı'ya açılan kapısı konumundaydı. İstanbul'a Avrupa'dan gelen ne varsa ilk önce burada peyda olurdu. Bugün Taksim olarak bildiğimiz bölge ise bu alanın da dışındaydı, şehrin dışıydı ve mezarlık olarak kullanılıyordu. Gayrimüslüm ve müslüman mezarlıkları burada yan yanaydı. Bu mezarlık o kadar büyüktü ki bölgenin halkı buraya 'Grand-Champs de Mort' yani 'Büyük Mezarlık' demektedir.

İstanbul'un geneline hakim olan su ihtiyacı Pera için de geçerliydi. Hızla artan nüfusa su yetiştirilemiyordu. Bunun için Sultan III. Ahmed döneminde kurulmaya başlanan ancak Patrona Halil İsyanı ile yarım kalan su sistemi 1732 senesinde III. Ahmed'in ardılı Sultan I. Mahmud tarafından tamamlanır. Şehrin kuzeyindeki ormanlardan su taşıyan bu su sistemi de Pera'nın başlangıcında 'Büyük Mezarlık'ın hemen yanı başında sonlanır. Buraya bir su deposu ve maksem yapılır yani suyun şehre taksim edildiği yapı. Tüm kompleksin

inşaatının bitmesi 1739'u bulur. Bu yapılar bu alandaki ilk yapılardır ancak bölgenin ismi hala Taksim olmamıştır.

Hani dedik ya Osmanlı'nın batıya açılan kapısıdır Pera diye, tek yönlü bir trafik yoktur haliyle. Avrupa şehrin dışına geniş mezarlıklar yapma fikrini burada görekerek benimsemiştir, o zamana kadar kilise bahçelerini mezarlık olarak benimseyen Avrupa 'da (ki definler genelde üst üste yapılırdı yer sıkıntısından dolayı), artık yavaş yavaş şehir dışına mezarlıklar kurmaya başlanır.

Avrupa Osmanlı'dan mezarlık sistemini alırken, karşılığında da meydan sistemini gönderir ülkemize. Osmanlı şehir sisteminde meydanlara hiç ihtiyaç duyulmamıştır. Haliyle İstanbul'da daöyle pek bir meydanlık alan yoktur. Geçmişinden dolayı ister istemez sahibi olduğu bir iki meydanı vardır şehrin, At Meydanı ya da Beyazıt Meydanı gibi ama onlara da meydan demek ne kadar doğrudur tartışılır zira bu meydanlar Osmanlı zamanında bugün olduklarından çok çok daha dardırlar. İstanbul'da meydana ihtiyaç ilk kez 1854 yılından sonra belirir. Kırım Savaşı için İstanbul'a gelen müttefik güçlerin (İngiltere - Fransa) askerleri tören yürüşü ve bando gösterisi yapabilecekleri bir meydanın olmadığını görünce garipserler. Bu garipseme Saray'ın kulağına gider ve kendilerine bir meydan açma fikri hasil olur. Bunun için de en uygun yerinde levantenlerin ağırlıkta yaşadığı Pera'nın hemen yanı başındaki 'Büyük Mezarlık' olduğuna karar verilir. Mezarlıklar yavaş yavaş taşınır... Taşınan mezarlardan sonra bölgeye artık 'Büyük Mezarlık' denilemeyeceği için Taksim adı verilir, suların 'taksim' edildiği yer olduğu için...

Atatürk Kültür Merkezi

İstanbul'da opera ve bale gibi sanat eserlerinin icra edilmesi için yeterli kuruluş olmadığı gerekçesi ile bir opera binası yapılması fikri 1930'ların başında belirir. Bu dönemde ünlü Fransız Mimar Auguste Perret'in görüşleri alınarak bir proje yarışması açılır. Ancak II. Dünya Savaşı nedeniyle yarışmayı kazanan proje hayata geçirilemez. Savaş

sonrasında 1946 senesinde iki Türk mimar Feridun Kip ve Rükneddin Güney'in revize ettikleri ve biraz da küçülttükleri projenin uygulanmasına tekrar başlanır. Bu sefer temel de atılır. Amaç binayı İstanbul'un fethinin 500. yılı olan 1953'e yetiştirmekti. Ancak mali nedenlerden dolayı o tarihe ancak kaba inşaat bitirilebilir. Bu dönemde bir çok mimar ve bilim adamından görüş alınır, çalışmalar yapılır ama projenin inşaatına bir türlü devam edilemez. 1956'da inşaatı bitirmek için bir proje bürosu oluşturulur ve başına da Hayati Tabanlıoğlu getirilir, Tabanlıoğlu projede bir çok değişiklikler yapar. İnşaat devam ederken bu sefer de darbe nedeniyle bir süre ara verilmek zorunda kalınır. En nihayetinde 12 Nisan 1969 tarihinde Devlet Opera ve Balesinin Verdi'ni 'Aida Operası' ve ilk Türk balesi olan 'Çeşmebaşı Balesi' galasıyla İstanbul Kültür Sarayı adı ile hizmete açılır.

İstanbul Kültür Sarayı hizmete açılmasından bir buçuk sene sonra 27 Kasım 1970'de Arthur Miller'in eseri 'Cadı Kazanı' oynanırken çıkan yangında hasar görür. Can kaybı olmaz ama Topkapı Sarayı Müzesi'nden alınarak 'IV. Murad' oyunu için sergilenen sultanın portresinin olduğu bir tablo, sultanın kaftanı ve çok değerli bir el yazması Kur'an yanar, bir çok tarihi eser hasar görür. Onarılmak üzere tekrar kapanmıştır.

Tadilat yedi sene sürer ve bina 6 Ekim 1978'de bu sefer Atatürk Kültür Merkezi adı ile tekrar açılır. 2007 senesine kadar da bu haliyle hizmet görür. 2005'te binanın ekonomik ömrünü doldurduğu gerekçesiyle yıkılması gündeme gelir ancak karşılaşılan tepki nedeni ile proje yenileme projesi olarak değerlendirilir ve bina 2007'de kullanıma kapatılır. 29 Ekim 2013 tarihinde yenileme projesinin tamamlanarak binanın tekrar hizmete açılması planlanır ama henüz bir çivi dahi çalışmış değildir.

Taksim Gezi Parkı

Bugün Taksim Gezi Parkı olarak bilinen park 1940 yılında yıkılan Topçu Kışlası'nın yerine yapılmıştır. Topçu Kışlası son döneme kadar hakkında çok az şey bilinen bir yapı olmasına rağmen, yeniden inşası gündeme biraz da olaylı bir şekilde gelince hakkında çok konuşulur oldu. Kışlanın yapımına 1803-4 yıllarında başlandığı ve 1806 yılında da tamamlandığı bilinmektedir. Sultan III. Selim zamanında yaptırılmıştır. İlk hasarını 1807 senesinde henüz bir yaşındayken Kabakçı İsyanı sırasında gören kışla, yaklaşık 140 yıllık ömründe bir çok kez tadilat geçirdi ve son hali ile ilk hali bu nedenle farklılıklar gösterirdi. 31 Mart vakası sonrasında önemini yitiren kışla İstanbul'un işgal yıllarında Senegalli Fransız askerlerine devredilir. Daha sonra boş kalan binayı Çelebizade Said Tevfik Bey kiralarak büyük yatırımlarla stad haline getir. Ancak büyük kulüplerin kendisine boykot etmesi nedeni ile zarar eder ve stadı Bork adında bir Maltalı'ya kiralar. Bina daha sonra birkaç kez el değiştirir. Türk Milli Takımı ilk resmi maçını bu stadda 20 Ekim 1923 senesinde Romanya ile oynar ve 2-2 berabere kalır.

Eski kışla yeni stad 1940 yılında şehir planlamacısı Henri Prost'un önerisiyle yıkılarak arsası park olarak değerlendirilmeye başlanır. Parka İnönü Gezisi denilir, bir de İsmet İnönü heykeli dikilmesi planlanmaktadır. Heykelin kaidesi yerine koyulur ancak heykelin kendisi kaidenin üstüne koyulamaz ve depoya kaldırılır. 1982'ye kadar heykelsiz bekleyen kaide bu tarihte İnönü ailesi tarafından ailenin Maçka'daki evinin karşısındaki Taşlık Parkı'na taşınır ve depodaki heykelle kavuşturulur. Heykelin yerine koyulamamasına da neden olan siyasi ortam parkında adını Taksim Gezisi olarak değişmesine neden olur. Yıllarca unutulmuş bir şekilde insanları bekleyen park 2013 yılında Topçu Kışlası'nın yeniden yapılmasının gündeme gelmesi sonrasında yıllardır beklediği insanlarla biraz buruk da olsa bir araya gelir.

Taksim Cumhuriyet Anıtı

İstanbul ilk büyük meydanına kavuşmuştur kavuşmasına ama bu meydanın batılı meydan geleneğinde olduğu gibi bir anıta kavuşması için Cumhuriyet'in ilanını beklemesi gerekmektedir çünkü Osmanlı'da heykel geleneği yoktur. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Türkiye'nin ve de özellikle İstanbul'un çeşitli yerlerinde Atatürk heykelleri yapılmaya başlanır. İstanbul'un en büyük meydanı için de meydanın hakkını verecek bir heykel yapılması amaçlanır. Bu amaçla 1925 yılında dönemin İstanbul milletvekili Hakkı Şinasi Paşa başkanlığında bir heyet kurulur. Kurulan bu heyet İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica ile temasa geçer. Eş zamanlı olarak Sanayi-i Nefise mektebinde bir yarışma açılır. Yarışmayı kazanan Roma'ya, Pietro Canonica'nın yanına staj yapmaya gönderilecektir. Bu yarışmayı daha sonradan Bengütaş soyadını alacak olan Sabiha Ziya Hanım kazanır, Sabiha Hanım kazanır kazanmasına ama bekar bir kadını hem de tek başına erkek bir heykeltıraşın yanına göndermek genç Cumhuriyet'te bile bazı kesimler tarafından hoş karşılanmaz. Onun yerine Hadi Bey'in gönderilmesi ihtimali belirir. Dönemin Maarif Bakanı Mustafa Naci Bey ve Mustafa Kemal Atatürk'ün müdahaleleri ile Sabiha Hanım ve kendisine umut verilen Hadi Bey'in Roma'ya birlikte gönderilmesine karar verilir.

Heykeltıraş Canonica, hem kurulan yeni düzeni, hem Atatürk'ü anlatacak hem de heykelin konulacağı yerin ruhunu taşıyacak bir heykel tasarlamaya başlar. Yanında da iki Türk genci bulunmaktadır. Canonica'nın çalışmaları iki buçuk sene sürer, dört taraflı heykelin bir tarafı kurtuluş mücadelesini anlatmaktadır, tam arkasındaki yüzünde de Cumhuriyet dönemi anlatılmaktadır. Diğer iki yanda da ellerinde bayraklar bulunan askerler zaferi ve bağımsızlığı temsil etmektedirler. Bu iki askerin olduğu cephelerin üstünde, her iki tarafta da iki madalyon bulunmaktadır. Madalyonlardan birisinde peçeli bir kadın görünür, diğerinde de yüzü açık bir kadın. Aslında her iki kadın da aynı kişidir; Sabiha Hanım. Canonica Sabiha Hanım'ı tanıyınca Türk kadınları için de anıta ekleme yapma isteği hissetmiştir.

Anıtın Cumhuriyet’i temsil eden tarafında Atatürk’ten başka İsmet İnönü ve Fevzi Çakmak görülmektedir. Bu yüzde ayrıca iki de Rus general bulunmaktadır: Mihail Vasilyeviç Frunze ve Kliment Yefromoviç Voroşilov. Bu jest ile Kurtuluş mücadelesi sırasında Türkiye’ye verdikleri destekten dolayı hem Rusya’nın hem de bu iki generalin onurlandırılması amaçlanmış olmalıdır. Anıtın yine aynı cephesinde Canonica kendisinin de heykelini koymuştur.

Yapımına 1925 senesinde başlanan Taksim Cumhuriyet Anıtı 1928 senesinde tamamlanır. Roma’dan İstanbul’a gemiyle getirilen anıt Giulio Mongeri tarafından hazırlanan kaidenin üzerine yerleştirilir. Canonica suların taksim edildiği yer olan Taksim Meydanı’na yaptığı heykeli bir havuzun ortasında olacak şekilde tasarlamıştır ancak Anıtın bu kısmı hiç bir zaman tamamlanamaz. Zira genç Cumhuriyet heykeltraş Canonica ile anlaşırken de anıtın ücretini 6 taksitle ödemeyi taahhüt etmiştir fakat anıtın maliyetinin karşılanabilmesi için halktan makbuz karşılığı bağış toplanmış olmasına rağmen 6. taksit ödenememiştir.

Sraselviler Caddesi

İsmi Sraselviler ya da aslında daha doğru haliyle Sraserviler olan cadde bize bölgenin aslında eskiden mezarlık olduğunu bir kere daha hatırlatıyor. Zamanında burada sıra sıra servi ağaçları olduğu gün gibi ortada, artık yerlerinde yeller esiyor. Bu yeller ki servilerin mezarlıklara dikilmesinin başlıca sebebi, bilindiği üzere serviler uzun ve ince ağaçlar, rüzgarda kolay eğiliyorlar, rüzgar estiği zaman çıkardıkları ses de ‘huuu’ sesine yakın bir ses. Biz de mezarlıklara, mümkünse her mezarın başına servi ağacı diyoruz ki bu ağaçlar mezarlardaki ölüler için rükuya gidip (hafif başları eğik) ‘huuu’ diyerek zikir çeksinler. Ayrıca uzun ve ince olan ağaç Arap alfabesindeki ‘elif’ de simgeler, ‘elif’ de teklifi, yani vahdeti, Allah’ın teklifiğini. Biz Sraselviler Caddesi’nde yürümeye devam edelim. Bu cadde üzerinde şimdi yerinde yeller esen bir çok yapı var. Bunlardan birisi de İstanbul’da sinema binası olarak yapılan ilk yapı, Majik

Sineması. 1914 yılında yapılan binanın mimarı Gulio Mongeri, ilk sahibi de Sarıca Ragıp Paşa. Sonrasında tiyatro olarak da hizmet veren yapı bugün Maksim Gazinosu ile birlikte yıkılmış durumda. Yerine ne yapılacağı ise herkesin malumu.

Biraz daha ilerleyince meşhur Kazancı Yokuşu'nun önüne geliyoruz. Bu yokuşun iki köşesinde iki köşk varmış eskiden. Bu iki köşk Necip ve Selim Melhame kardeşlere ait. Yokuşun tam karşısında da Aya Triada Kilisesi'nin kapılarından birisi var. Lübnan asıllı Melhame kardeşler Abdülhamit döneminde iki vezir, aldıkları rüşvetlerle meşhur olan iki kardeş bunlar.

Yine Sıraselviler Caddesi'nde iki konsolosluk binası görüyoruz. Bunlardan ilki Romanya Konsolosluğu. Bu bina Muzurus Paşa'nın yaptırdığı bir köşk. Önce iki katlı olarak yapılmış, sonradan bir kat daha eklenmiş. Rum asıllı Muzurus Paşa ilginç bir kişilik. Hariciye Nezareti'ne dragoman yani tercüman olarak girmiş, çeşitli görevlerden sonra yaklaşık 30 sene Londra elçiliği yapmış. İstanbul'a geri döndüğünde en kıdemli diplomat olduğu için kendisine 'şeyh-ül süfera' denilmiş. Diplomat kişiliğinin yanı sıra edebi bir kişiliği de var. Dante'nin İlahi Komedyası'nı Türkçe ve Yunanca'ya çevirmiştir.

Caddenin biraz daha ilerisinde Belçika Sarayı'nı görüyoruz. 1930'lara kadar elçilik olarak kullanılan bina bugün konsolosluk olarak hizmet veriyor. Mimarı Kampanaki.

Alman Hastanesi

Prusya Elçiliği hekimlerinden Dr. Georg Hermann Riter von Münling'in önerisi ile 1846 yılında sadece 5 yatak kapasitesi ile kurulmuştur. Zamanla büyüyerek 1874'te at nalı şeklinde üç binaya yayılmıştır. 1993 senesinde Alman hükümeti hastane üzerindeki tüm haklarını İstanbul Erkek Liseliler Vakfı'na devretmiştir. Yaşadığı sıkıntılardan dolayı da geçtiğimiz sene Kamu Hastaneler Birliği'ne satılmıştır.

Sainte Pulcherie Lisesi

Sainte Pulcherie Lisesi 1846 yılında dünya çapında bir hayırsever birliği olan Aziz Paul'un Hayırsever Kızları ya da kısaca 'Şefkat Rahibeleri' tarafından 'Saint-Vincent de Paul' adı ile kurulmuştur. İlk kurulduğu yıllarda bugünkü Fransız Kültür Merkezi, zamanının hastanesinin yanında faaliyet gösterirken hastaların öğrenci sesinden rahatsız olması nedeni ile yine hastahaneye ait başka bir binaya taşınmıştır. 1892'de ise bugünkü yerine taşınmış ve Cizvit rahipler tarafından yaptırılan bir yaşındaki binada faaliyetlerine devam etmeye başlamıştır. 2000 yılına kadar kız lisesi iken ilk defa bu tarihte erkek öğrenci almaya başlamıştır.

Okulun isminin 'Saint-Vincet de Paul'den Sainte Pulcherie'ye ne zaman değiştiği hakkın bir bilgi bulamadım ancak okula günümüzdeki ismini veren Pulcherie'den de bahsetmek gerek sanırım. Pulcherie milattan sonra beşinci yüzyılda hüküm sürmüş yaptığı hayır işleri ile tanınan, saraydan ayrılmak zorunda kaldığı bir dönemde bir manastıra çekilerek rahibe olmuş daha sonraları Doğu Kilisesi tarafından azize olarak ilan edilmiş bir Bizans imparatoriçesidir.

Naum Paşa Konağı

Naum Paşa Hristyan Arap kökenli bir aileden geliyordu ve Osmanlı İmparatorluğu'nda Lübnan mutasarrıflığı ile Paris elçiliği yapmıştı. Bugün Çiçek Pasajı'nın olduğu yerde Naum Tiyatrosu'nu yaptıran Mikail ve Yusuf Nazım Beyler Naum Paşa'nın kardeşleriydi. Naum Paşa'nın oğlu Said Bey (Said Duhani) babasından dolayı bir hayli varlıklı olduğu için uzun yıllar çalışmadan Paris'te yaşamış, sonrasında da İstanbul'a gelip bu konakta hayatını devam ettirmiştir. Her ne kadar babası vefat ettikten sonra mali sıkıntılar yaşamaya başladıysa da yaşam tarzından ödün vermemiştir. Ta ki Fransız bir artist olan eşinden olma oğlu Sadi bilinmeyen nedenden dolayı bu evin tavanına kendisini asarak intihar edene kadar. Ne olduysa bundan sonra oldu, Said Duhani Bey bu evin tavan arasında küçücük

bir odaya kendisini kapattı ve 30 seneye yakın böyle yaşadı. 1970 yılında Alman Hastanesi'nde öldü ve oğlu Sadi'nin yanına gömüldü. Kendisini tavan odasına kapattığı bu dönemde iki kitap yazmış, bu kitaplar ölümünden sonra yayınlanmıştır. Kitapların isimleri şöyle: 'Beyoğlu'nun Adı Pera İken' ve 'Eski İnsanlar Eski Evler – 19. Yüzyıl Sonunda Beyoğlu'nun Sosyal Topoğrafyası'

Eseyan Lisesi

Kayserili asıllı iki kardeş Hovhannes ve Mıgirdiç Esayan, Ermeni cemaatinin okul ihtiyacını karşılamak amacıyla başlattıkları yardım kampanyasına katılarak okulu kendilerinin yapacaklarını söylerler. Ancak sadece binanın masraflarını karşılayacaklarını belirterek bir de şart koyarlar ortaya; okula soyadlarının verilmesi... Cemaat kabul eder ve bu isteği ve okulun inşaatına 1893 yılında başlanır ve 1895 yılında tamamlanarak eğitime başlanır. Okulun yapıldığı yerde arsa bir kiliseye aittir. Okul yapılırken harap durumdaki bu kilise de onarılır. Kilisenin adı da Surp Harutyun Kilisesi'dir. İlk yıllarda karma olarak verilen eğitim daha sonra sadece kız öğrencilere verilecek şekilde değişir. 1993 senesinde de tekrar karma eğitime geçilir.

Zapyon Lisesi

Patrik IV. Dionisos zamanında 1617 senesinde bir tarla iken satın alınan yer 1875 yılına kadar hastane ve mezarlık olarak kullanılıyordu, küçük bir de kilise vardı. Daha şehrin bu tarafa yayılması ile birlikte oluşan kilise ve okul ihtiyacını karşılamak amacı ile 1883-85 yılları arasında bu arsanın bir bölümüne Aya Triada Kilisesi diğer tarafına da tüccar Konstantinos Zappas tarafından Zapyon Kız Lisesi yaptırılmıştır. Atina'nın Synthagma Meydanı'nın yanındaki Zappion Parkı'nın finansörü de yine bu tüccardır. Birinci Dünya Savaşı yıllarında hastane olarak da hizmet veren okul bugün karma eğitim vermektedir.

Aya Triada Kilisesi

Yapımı tam 13 sene süren kilise 1880 yılında daha önce mezarlık olarak kullanılan arsanın bir bölümünde bulunan ahşap Aya Yorgi Kilisesi'nin yerine ibadete açılmıştır. Mimarı Patroklos Kampanaki'dir, ancak bazı kaynaklarda mimarı Vasilikas Ionadis olarak zikredilmektedir. Tanzimat Fermanı sonrasında yapıldığı için kubbeli ve çan kuleleri vardır. İsmi baba-oğul-kutsal ruh (teslis) üçlemesine ithafen Aya Triada'dır. Kilise de bir de Aya Yorgi'ye adanmış küçük bir ayazma bulunmaktadır. Kilisesinin çevresindeki yapılar kiliseye gelir getirici niteliktedir. Bu yapılardan Taksim tarafına bakan kısımda Eptalafos (Yeditepe) Kahve Gazinosu zamanının meşhur mekanlarından birisiydi.

İstikal Caddesi

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

İstanbul dünyanın en kalabalık yerlerinden biri, kenti yedi tepeden seyredersiniz ; Mavi Marmara'yı, denizin ortasına serpilmiş adaları, Çanakkale'den girişi, Karadeniz'den çıkışı... Tarih kokar İstanbul. Her ne kadar mavinin en mavisini, yeşilin en yeşilini artık kucaklamasa da bizi, denizden gelen esintisi, Erguvan mevsimi, hala ayakta kalabilen tarihi güzellikleri ile büyüler bizi. Benim için İstanbul her haliyle hala güzel, hep güzel, her şeye rağmen ölene kadar güzel.

Bir zamanlar bey oğullarının saltanat sürdüğü Beyoğlu ile onun içinden geçen, Taksim Meydanı'ndan Tünel'e kadar uzanan, ortası Galatasaray sayılan, rakamsal değeri 1400 m olan İstiklal Caddesi'ne şehirde yaşayıp da yolu düşmeyen, şehre gezmeye gelip de aklından geçmeyen olmaz. Ekşi Sözlükte "Uygarlığın en önemli caddelerinden biri, sanat, ticaret, yankesicilik, özgürlük, uyuşturucu, kıroluk, yalnızlık, aşık olma, kavga, dövüş içerir, adamı anı sahibi yapar" yazıyor. Yalan da değil. Bu caddeden her şey geçer.

İstiklal Caddesi 1927 den önce Cadde-i Kebir olarak ün salmış. O

yıllarda çok sayıda dilin konuşulduğu, Osmanlılarda var olan bütün etnik toplulukların, pek ulustan Levanten'in yaşadığı, gezdiği, eğlendiği inanılmaz derecede kozmopolit bir yer. Zaman zaman uygulanan Türkleştirme politikasına rağmen uzun yıllar canlılığını korudu ama kuşaktan kuşağa Levantenler azalmaya başladı, yabancılar ülkelerine döndüler, 1955 de ki 6-7 Eylül olayları sonrasındaki göçlerde eklenince, gidenlerin yerine aynı zanaatler, beceriler, ilgi alanları ikame edilemedi, İstiklal Caddesi yeni bir kimlik kazanamadı, tersine eski kimliği dejenere oldu, kültürel dokusunun içi boşaldı. Yavaş yavaş köhneleşmeye, fakirleşmeye, zevksizleşmeye terk edildi. Binalar bakımsız ve boş kaldı, yıkılıp yerlerine ucuz ve çirkin yapılar inşa edildi. 1950'lerde başlayan büyük göçlerden cadde de nasibini aldı. Anadolu'dan gelenlerden işçileşenler gecekondu semtlerini oluştururken, lümpenleşenler de İstiklal Caddesi'nin yan sokaklarını mesken tuttular. Sayısız kahvehane, aşhane, batakhane erkek olsun, kadın olsun lümpenlerin barınağıydı ve hepsi de İstiklal Caddesi ekseninde toplanmışlardı. Bunun sonucu 1960'lı, 1970'li ve 1980'li yıllarda İstiklal Caddesi çok kötüledi, alışveriş Osmanbey, Nişantaşı, Etiler'e kaydı.

Benim kuşağım Caddeyi yetmişlerin sonunda tanımaya başladı. Henüz araç trafiğine açıldı ama tramvay kalkmıştı. Taksileri, boynuzlu trolleybüsleri biliyorum. Ama trafik iki yönlü mü idi, onu hatırlamıyorum. Bizim için bir buluşma ve eğlence yeri idi. Şimdiki Çevik Kuvvet'in durduğu yerde bayramlarda duvardan DSİ'nin renkli suları akardı. Fener alayı tam da oradan başlardı. Buluşma yeri Atatürk heykelinin önü, girişinde muhallebiciler; sahadanda yumurta, pilav üstü tavuk, su muhallebisi menü. Sonralarda tatlı çeşitleri arttı, kızarmış sosis ve patates listede yer aldı. Yolun iki yanında ağaçlar, meşhur iki eczane Pamuk ve Rebul, Pamuk'ta ithal ecza, Rebul'de çeşit çeşit, bir çeşit de ismi ile kolonya. On altı tane sinema vardı diye biliyorum. Eskiden yabancı filmler geç gelirdi. Dergilerden okur, bekledik. Günler öncesinden bilet aldıklarımız olurdu. Tess'i , Grease'i Emek Sineması'nda seyrettim. Koyu kırmızı ya da bordo kadife perdesi vardı. Gong sesi ile perde açılır, içindeki dore perde

yukarıya doğru katlanır ve önce reklamlar başlardı. Arada tahta kutu içinde frigo, koko diye sesli satış yapanlar vardı. İnci geçen yıla kadar hep vardı, tatlı, limonata, ince uzun dükkanda küçük masa sandalyeler, duvarı biri yarısına kadar ayna. Hacı Abdullah'ı anmasam olmaz. Kavanozda resim gibi turşular, kasede renkleri birbirine karışmamış, lezzeti harmanlanmış soğuk hoşaf lar ve ev yemekleri. Midye ve kokoreçin kokusu yerini tarif ederdi. Sepetlerde lavanta satan kadınlarla, Çiçek Pasajı'nda akordeon çalan Madam Anahit yok artık. Tünel'e doğru fotoğrafçı dükkanları, vitrinde siyah beyaz eski solmuş resimler, Narmanlı Han'a Narmanlı Yurdu derdik. Orada çalışan bir arkadaş, tanıdık gerçek bir Narmanlı, resim galerisi de yoklar arasına karıştı.

Vakko Mağazası ve onun yanında ayakkabıcı Goya. Birbirini tamamlayan parçalar, yan yana dükkanlar. Vakko kumaş ve eşarp ağırlıklı, vitrin yaptığında gidip bakılırdı. Yılbaşında ışıklandırılır, ona da ayrıca bakılırdı. Seksenlerin sonunda caddeye tüm den yılbaşı için ışıklı taklar kondu. Genç kız kısmı Beyoğlu'n da pek akşama kalmazdı. Grup halinde sinema, tiyatro, belli bir saate kadar Çiçek Pasajı olabilirler arasında, sabahlamak asla olmazlar arasında idi. Yüksek Kaldırım, Kuledibi, Tarlabası bize gece gündüz yasak, hikayeleri iç karartıcı ve korkutucu. Buralarda pavyon türleri, onların caddeye yansıyan ışıklı reklamları, "Anadolu'dan gelen cebi paralılar, sabaha sıfır tüketir" diye şehir efsaneleri.

Caddede şimdi hala oturan var mı bilmiyorum ama Mısır Apartmanı'nda artık sanat atölyeleri ve sergiler olduğunu, tepesine çok meşhur, çok pahalı, çok manzaralı bir restoran konduğunu biliyorum. Girişleri, basamakları mermer döşeli, demir parmaklıkların arkasında camlı kabinleri olan asansörlerin olduğu, yüksek tavanlı, illa ki bir köşeden denize bakan evlerin büro olmuş hallerine denk geldim. Paşanın yaptırdığı Anadolu, Rumeli, Afrika hanlarına yolum düştü, bir vakitler, Afrika Han ile Hazza Pulo avluya açılan hanlar. Aynalı pasaj, Avrupa pasajı içinde eskiden düğmeciler, kemerciler vardı. Şimdi çok şükür yer gök takıcı, oyuncakçı.

Caddede değişmeyen şeylerden biri de Galatasaray Lise'sinin önünde toplanma ve itiraz eylemi. Yürüyüşler ya oradan başlar, ya orada biter, imzalar halka oralarda açılır. Benim gidip gördüğüm üç kilise var cadde üstünde, daha fazlası olabilir ara sokaklarda. Azınlık okulları var. Birinde üniversite sınavına girmiştim. Aslında Beyoğlu'nda olmayan ne var diye düşünmek lazım. Araç trafiğine kapandığından beri insan yoğunluğu hep beraber toplu taşıma aracında gidiyormuşuz hissini veriyor. Kitapçılar, kütüphaneler, konsolosluklar var caddede. Meşhur Olgunlaşma Enstitüsü ve Anadolu Ticaret Lisesi de caddenin eskilerinden.

Bir ara birahaneler ve seks filmleri furyası vardı. Çok da uzun sürmedi geldi geçti. 33 sene evvel Sinepop'da Rüya'da festival filmlerine gidenlere "Tövbeli sinemaya mı? " diye takılırdık. Her zaman renkli, her zaman kalabalık, her zaman her şeye hazır bir cadde İstiklal Caddesi, ne kadar yazsanız illa ki bir yeri eksik kalıyor.

Eskisinden daha çirkin, eskisinden daha güvenli, eskisinden daha da hareketli, eskisinden daha daha kalabalık, kimsenin kimseyi umursamadığı, sokak müzisyenlerinin her türlü müzik aleti ile köşe başlarında çalıp söylediği, 24 saat yaşayan, zaman zaman insanın insan olmaktan utandığı, insanı insan yapan değerlerin seslendirildiği çelişki merkezi, her şeyi ile iyi ki var...

Surp Hovhannes Vosgeperan Ermeni Kilisesi

Bugün görünen kilisenin olduğu yere 1832 yılında yurt, hastane ve küçük bir kiliseden oluşan ahşap bir külliye inşa ediliyor. 1838 yılında kilisesi genişetiyor ve bir sene sonra da buradaki hastane Elmadağ'daki hastane ile birleşerek taşınıyor. 1859 yılında kilise cemaate yetmediği için yeniden inşa edilmesine karar veriliyor. Andon ve Garabet Tülbentçiyen kardeşlerden kiliseyi inşa etmeleri isteniyor. Garabet kilisenin inşası sırasında vefat edince kiliseyi Andon tamamlıyor ve kilise 1863 senesinde ibadete açılıyor.

Normalde Ermeniler kendi kiliselerine Apostolik Kilise demektedirler, yani kiliselerinin Hz. İsa'nın havarileri tarafından kurulduğunu iddia ederler (Thaddeus ve Bartholemeus). Ermeniler ayrıca pek kabullenmesenler de diğer Hristiyanlar tarafından Gregoryan olarak adlandırılırlar nedeni de MS 301 senesinde Aziz Lusavoriç (aydınlatıcı) Gregor (Kirkor) öncülüğünde hristiyanlığı kabul etmiş olmalarıdır.

Bu kilise ise çok az sayıdaki Katolik Ermenilere ait bir kilisedir. Türkiye' deki Katolik Ermeniler'in en büyük kilisesidir ve 1979 senesinde Papa II. Jean Paul tarafından ziyaret edilmiştir.

Dingo'nun Ahır

Atlı tramvayların sokaklarımızda arı endam ettiği günlerde Şişhane – Kurtuluş hattının atları Şişhane'den çıkan yokuşta bir hayli yorulurlarmış. Bu yüzden yokuşun başına geldiklerinde burada bulunan bir ahırda hazır bekletilen dinlenmiş atlarla, yorulmuş atlar değiştirilirmiş. Bu ahır da Dingo isminde bir Rum vatandaşımız işletirmiş. Ancak içkiye bir hayli düşkün olan Dingo pek ahırda durmaz, soluğu ilk fırsatta en yakın meyannede almış. Bu yüzden bu ahıra girden çıkan pek belli olmazmış, getirilen atlar rastgele bağlanır, dinlenmiş at almaya gelenler de rastgele atlarını alırlarmış. Haliyle bu karışıklıkta hala yorgun olan atlar dinlenmiş zannedildiği için yine tramvaya vurulmuş zaman zaman.

Taksim Maksemi

III. Ahmed döneminde Boğaziçi kıyılarında artan nüfusun su ihtiyacını karşılayabilmek için çözüm önerileri aranmaya başlanır. Bu amaçla Belgrad Ormanları'ndaki suyun şehre taşınması planlanır ve çalışmalara başlanır. Ancak Patrona Halil İsyanı ile çalışmalar yarım kalır. III. Ahmed'in ardılı I. Mahmud çalışmaları devam ettirir ve 1739 tarihinde su sistemi açılır. Ormanlardan getirilen suların depolandığı su deposu ve dağıtıldığı maksem de Taksim Meydanı'na yapılır. Maksem içinde birisi Cezayirli Gazi Hasan Paşa'ya tahsis

edilen su hakkında, diğeri de Sadrazam Yusuf Paşa'ya ait iki tane kitabe bulunmaktadır.

Fransa Konsolosluğu

18. yüzyılda Marsilya Ticaret Odası tarafından Fransız Hastanesi olarak yaptırıldı. Zamanla bir çok isim aldı, bir dönem veba hastanesi olarak kullanıldı. Yıllar boyu yıpranan bina 1865 tarihinde yeniden yapıldı. 1920 senesine kadar elçilik olarak hizmet vermiş sonrasında konsolosluğa çevrilmiştir. Ayrıca Fransız Kültür Merkezi olarak da hizmet vermektedir.

Afrika – Anadolu ve Rumeli Hanları

(Yazı için Nilgün Avan'a teşekkür ederiz.)

Rumeli Han

1900 yılında inşa edilen bu hanı Yıldız Sarayı mabeyncisi Ragıp Sarıca Paşa yaptırmıştır. İnşasından önce bu alanda Kevork ve Bodos isimli şahıslara ait olan odun deposu vardı. Yapının mimarının kim olduğu konusunda farklı fikirler vardır. İstanbul'da birçok binalar inşa eden Jasmund ve Pappa olması üzerinde durulsa da kesinlik kazanmamıştır. 3 bloktan oluşan yapının pasajın üst katlarına da çıkılabilen 5 kapısı vardır. Bina 9 katlı olup kagirdir. Pasaj üstü katlar 56 daireden oluşur. Denilenlere göre tahliye kararı alınmış, aslına uygun olarak restore edilecek, bilin bakalım yerine ne yapılacak? Ticareti çok seven paşa bunun dışında Anadolu Han ve Afrika Han adında iki ayrı han daha yaptırmıştır. Bu hanlara verilen isimler Osmanlı'nın hüküm sürdüğü üç kıtaya ithafen verilmiştir.

Afrika Han

1905 tarihinde Yıldız Sarayı mabeyncisi Ragıp Sarıca Paşa tarafından yaptırılan bina 1070 metre karelik bir alanda 4 bloktan oluşur. Dört kapısı olan hanın 60 dairesi vardır. Vaktiyle İstanbul'un en seçkin ailelerinin tercih ettikleri bu daireler daha sonraları entelektüellere ve öğrencilere kiraya verilmiştir. Daireler ülkenin ilk stüdyo

daireleridir. II. Abdülhamit tahttan indirilmeseydi Asya-Avrupa-Amerika hanlarını da yapacağı halk arasında söylenirmiş.

Anadolu Han

Bugün FLO nun olduğu yerde, Ragıp Sarıca Paşa tarafından 1905 yılında yaptırılan bina 830 metrekare üzerine 17 dükkan 20 daire olarak inşa edilmiştir. O dönemlerde İtalyan mimarisi çok moda olduğundan İtalyan tipi kagir binadır. Paşa tam bir ticaret adamı olduğu için yaptırdığı bütün binalar tüccar binalardır... Seçkin aile dediğimiz tarzdaki ailelerin tercih ettiği bu binada daha sonraları edebiyat söyleşileri yapılan mekanlar ve resim sergileri açılmış. Şu an görüldü gibi Anadolu Han'dan eser yok...

Peki kim bu hanların banisi Sarıca Ragıp Paşa?

Ragıp Sarıca Paşa

Sarıca ailesi İstanbul'un fethinden hemen sonra İstanbul'a yerleşen Osmanlı'nın kurucu ailelerindedir. Çok kalabalık ve geniş olan ailenin bir kısmı Eğriboz adasına yerleşir. Ragıp Sarıca ailenin en büyük çocuğu olarak 1857 yılında bu adada doğar. Galatasaray Mektebinden sonra Mülkiye Mektebi'ni bitirerek Yıldız Sarayı'na mabeynci olarak çalışmaya başlar. Devrin padişahı II.Abdülhamit'e çok yakın olan Ragıp Sarıca ilk sivil paşa ünvanını alır. İyi derecede Rumca ve Fransızca bilen paşa yüzü batıya dönük zevkli biridir. Devlet memurluğunun yanı sıra ticaretle uğraşır, maden ocakları satın alır, işletmeciliğinin yanı sıra da Tekirdağ yolu üzerinde raki fabrikası açar. İstiklal Caddesi'nde, Elmadağ'da, kışlık mekanlar, Çiftelhavuzlar'da yazlık köşk yaptırır. Dönemin İslamcı ve gerici aile tipinin karşı saflarında yer alır. Rum asıllı Osmanlılara sempati duyar ve kendini onlara yakın hisseder. II.Abdülhamit'e 1876 yılından 1908'e kadar mabeyncilik yapmıştır.

II. Meşrutiyet'in ilanı ile tahtan indirilen II. Abdülhamit Selanik'e, Ragıp Paşa'da Midilli'ye sürülür. Mide kanserine yakalanan paşa özel

bir izinle İsviçre'ye gider daha sonra da Türkiye'ye döner. 1920 yılında Çiftahavuzlar'daki köşkünde vefat eder.

Beyoğlu Spor Kulübü

1884 senesinde Ermis ismi ile Rum cemaati tarafından kurulmuştur. Kuruluşundan 6 yıl sonra 1890 tarihinde ise ismini Pera Kulübü olarak değiştirir. İstanbul'un işgal yıllarında, işgal kuvvetlerinin bu kulübe müsamaha gösteriyor olmasından dolayı bütün maçları olaylı geçmeye başlamıştır. Yöneticilerinin işalgüçleri ile çok sıkı fıkı olduğu da iddialar arasındadır. İşgal sona erince 1922 senesinde bir çok kulüp sporcusu ve yöneticisi turne için yurt dışına gitmiş ve bir daha geri dönmemişlerdir. İstanbul'dan kaçıp Atina'ya yerleşen kulüp yönetici ve sporcuları burada 1924 senesinde AEK adı ile bir kulüp kurarlar. AEK'nın açılımı 'Athlitiki Enosis Konstantinoupoleos'yur. Bu kulübün renkleri de bugün Beyoğlu Spor Kulübü'nün renklerinin olduğu gibi sarı ve siyahtır. AEK'da yaşanan iç sıkıntılardan sonra bir kısım bu kulüpten ayrılarak bu sefer Selanik'te bir kulüp kurarlar. Bu Kulübün adı da PAOK'tur, yani Panthessalonikeios Athlitikos Omilos Konstantinopoliton. 1926 kurulan kulübün renkleri siyah ve beyazdır. Hem AEK'nın hem de PAOK'un kısaltmalarının içindeki 'k' harfi İstanbul'utemsil etmektedir. Ve her iki kulübün armasında da Bizans'ın da sembol olarak kullandığı çift başlı kartal vardır

Hasnun Galip Sokak

Uzun yıllar Galatasaray Spor Kulübü'nün genel merkezinin bulunduğu sokaktır. Merkezin buradan taşınmasından sonra voleybol şubesine hizmet vermeye başlamıştır. Sokak ismini Galasaray Lisesi öğrencisi ve aynı zamanda kulüp sporcusu (futbol ve hokey) Hasnun Galip'den almaktadır. Hasnun Galip, Galip Paşa'nın olmasına rağmen Çanakkale Savaşı'nda cepheye gizli gizli gitmiş 21 Haziran 1915'te şehit düşmüştür. Cumhuriyet döneminde kulübünün bulunduğu sokağa ismi verilmiştir.

Galatasaray Hamamı

Sultan III. Ahmed zamanında 1715 senesinde Galata Sarayı'nın ihya edilmesi sırasında yapıldığı bilinmektedir. Halka açık bir hamamdır. Hemen yanında ayrıca Galata Sarayı'nda eğitim gören iç oğlanlar için de bir hamam olduğu bilinmektedir. 1965 senesinde kapsamlı bir tamirattan geçirilmiştir.

Zoğrafyan Lisesi

1808 senesinde Fermenciler Locası tarafından kurulan Fermenciler Okulu'nun devamı niteliğindedir. Bu okul 1830 yangınında yanınca geçici bir süre İsodion Kilisesi'nde eğitim ve öğretimine devam eder. 1835 başka bir binaya taşınır. 1845 yılında ise bu kilisenin cemaati tarafından okulun bugün bulunduğu yerdeki iki bina satın alınarak okulun adı İsodion Cemaat Okulu olarak değiştirilir. Bu iki binada eğitim 1846'da başlar. Zaten eski olan mevzu bahis iki bina zamanla daha da yıpranır ve yeni bir bina yapılması gündeme gelir. Yardım kampanyası başlatılır. Sadece 5 bin lira toplanabilmişken artık Fransa'da yaşayan eski bir Galata bankeri olan Hristakis Zağrofos tarafından 10 bin altın yardım yapılır. Okul yönetimi de yeni yapılacak okula Zoğrafyan adının verilmesine karar verir. İnşaatına 1892 yılında başlanan okul 1893 yılında tamamlanır.

Atlas Pasajı

Sultan Abdülaziz'in arkadaşı ve aynı zamanda saray sarrafı Agop Köçeyan tarafından 1870 senesinde çıkan yangından sonra kışlık konak olarak yaptırılan binanın giriş katı zamanında at ahır olarak kullanılmıştır. Sonradan Köçeyan bu binayı Ermeni Vosgeparan Kilisesi'ne hediye etmiştir. İhtiyaçlar doğrultusunda da binanın yapısı değiştirilerek giriş katı önce pasaj sonra da 1932 senesinde tiyatro ve sinema olarak değiştirilmiştir. 1985 senesinde hazineye devredilen bina hala pasaj ve sinema olarak kullanılmaktadır.

Halep Pasajı

Halepli M. Hacı tarafından 1885 yılında yaptırılan binanın arkasında giriş çıkışını Halep Pasajı üzerinden sağlayan Cirque de Pera bulunuyordu. 1904 senesinden Mimar Kampanaki bu sirkini olduğu yeri tiyatro şeklinde düzenledi. Bu yeni tiyatro salonunun adı da Varyete Tiyatrosu oldu. Yıllar boyu elden ele geçen tiyatro her seferinde isim değiştirmiş (Fransız, Ses, Dormen) son olarak da Orta Oyuncuları ile anılmaya başlanmıştır. 1984 senesinde binanın içi dış cephe korunarak tamamen yıktırılmış ve orijinalliğini kaybetmiştir. Osmanlı döneminden beri hala tiyatro olarak kullanılan tek yapı özelliğini ise korumaktadır.

Cercle d'Orient

İngiliz Elçisi Sir Alfred Sandison yönetimindeki diplomat, yönetici ve işa adamlarından oluşan 30 kişilik bir ekip 1882 yılında 'Cercle a'Pera' siminde bir kulüp kurarlar. Bu kulüp 1884 yılında 'Cercle d'Orient' adını alır. Bu kulübe çok çok istisnai durumlar dışında Türkler'in girmesi kesinlikle yasaktır. Kulüp ilk iki sene toplantılarını farklı elçilik binalarında yaptıktan sonra 1884 senesinden itibaren Abraham Paşa tarafından mimar Alexandre Vallaur'y'e yaptırılan binaya geçer. Kulüp burada yaklaşık yüz yıl faaliyet gösterir ve adını sonradan Büyük Kulüp olarak değiştirir.

Abraham Paşa'nın vefatından sonra bina mirasçıları arasında paylaşılır ve bir şekilde Emekli Sandığı'nın malı olur, bu yüzden de Emek Pasajı olarak anılır. Altındaki sinema da Emek Sineması ismini alır. Bugün binanın durumu hepimizin malumu.

Ağa Camii

Taksim'den Tünel'e kadar; hatta Tünel'in de biraz aşağısına kadar; Taksim Meydanı'nda, su deposunun hemen arkasındaki derme çatma mescidi saymazsak görüp görebileceğiniz tek cami Ağa Camii'dir ya da tam ismiyle Hüseyin Ağa Camii. Galata Sarayı

ağalarından Hüseyin Ağa tarafından 1597 tarihinde yaptırılan cami ilk yapıldığında kubbeli iken daha sonra yapılan onarımlar esnasında kubbesi kaldırılarak klasik çatı ile değiştirilir. Beyoğlu yangınlarından zarar gördüğü için 1834 ve 1934 yıllarında iki kere restore edilmiştir. Hemen yanındaki eskinin Sinem Han'ının yıkılarak yerine günümüzün Demirören AVM'sinin yapılması sırasında hasar görmüş ve Demirören Grubu tarafından tekrar restore edilerek Şubat 2014'te tekrar ibadete açılmıştır. Caminin mimarı bilinmemekle birlikte, avlusundaki şadırvan Mimar Sinan'ın günümüze ulaşmayan Kasımpaşa'daki Sinan Paşa Camii'nden getirilerek buraya koyulmuştur.

Caminin harap durumda olduğu 1920'li yıllarda Nazım Hikmet'in yazdığı şu şiir dikkat çekicidir:

AĞA CAMİİ

Nazım Hikmet Ran

Havsalam almıyordu bu hazin hali önce
Ah, ey zavallı cami, seni böyle görünce

Dertli bir çocuk gibi imanıma bağlandım;
Allah'ımın ismini daha çok candan andım.

Ne kadar yabancısın böyle sokaklarda sen!
Böyle sokaklarda ki, anası can verirken,

Işıklı kahvelerde kendi öz evladı var...
Böyle sokaklarda ki, çamurlu kaldırımlar,

En kirlenmiş bayrağın taşıyor gölgesini,
Üstünde orospular yükseltiyor sesini.

Burada bütün gözleri bir siyah el bağlıyor,
Yalnız senin göğsünde büyük ruhun ağlıyor.

Kendi elemim gibi anlıyorum ben bunu,
Anlıyorum bu yerde azap çeken ruhunu

Bu imansız muhitte öyle yalnızsın ki sen
Bir teselli bulurdun ruhumu görebilsen!

Ey bu caminin ruhu: Bize mucize göster
Mukaddes huzurunda el bağlamayan bu yer

Bir gün harap olmazsa Türkün kılıç kınıyla,
Baştan başa tutuşsun göklerin yangınıyla!

Halas Sokak

Eskinin Abanoz Sokakağı. Beyoğlu'nun meşhur genelev sokağı. 1920'lere kadar dağınık halde bulunan genelevler bu tarihte belli başlı sokaklarda toplandı. Birinci sınıf olanlarının çoğu ise Abanoz Sokak'a gelmişlerdi. 1963'te alınan bir kararla Zürefa Sokak haricindeki tüm genelevlerin kapatılmasına karar verildi ve Abanoz Sokak'taki genelevlerin tamamı 25 Şubat 1964'te kapatılmıştır. Abanoz Sokak'ın adıda sonradan 'kurtuluş' anlamına gelen Hasal ile değiştirilmiştir. Genelevler günümüzde de Halas Sokak'ta olmasa bile bir üstündeki Küçük Bayram Sokak'ta küçük çapta da olsa faaliyetlerine devam etmektedirler.

Yeşilçam Sokağı

1980'ler öncesinde sinema sektöründe faaliyet gösteren yapımcı şirketlerinin bir çoğunun merkezinin ve sinemaların bulunduğu sokak olduğu için sinema sektörümüze de ismini veren sokaktır. Kısaca Yeşilçam olarak anılır.

Üç Horan Ermeni Kilisesi

1805 senesinde inşaatına başlanan ve 31 Mayıs 1807 tarihinde ibadete açılan ahşap kilise 1810 yangınında yanar. Onarımı için izin alınmadığı için 1835'e kadar harap şekilde kalır. Bu tarihte alınan ferman ile kagir olarak yeniden inşa edilmeye başlanır ve 18 Haziran 1838 tarihinde yeniden ibadete açılır. Tokatlıyan Otelı kilisenin akarlarındanır. Kilisenin avlusundaki mermerler Taksim Meydanı'nda istimlak edilen Ermeni Mezarlığı'ndaki mezar taşlarıdır.

Tokatlıyan Otelı

Tokatlıyan Otelı'nin bulunduğu yerde daha önceden Üç Horan Ermeni Kilisesi'ne gelir getirmesi aöacıyla yapılan bir tiyatro bulunmaktaydı. Bu tiyatro 1892 yılında yanınca Ermeni cemaati yerine yeniden bir tiyatro yapmayı planlar. Ancak Kapalıçarşı'da esnaf lokantası işleyen Mıgırdıç Tokatlıyan burayı da bir restoran olarak düzenleme fikri ile çıkagelir. Bu teklif kabul görür ve restoran Splendid adı ile 1895 tarihinde hizmete açılır. Restoran çok iyi iş yapar ama lüks ve pahalı bir restoran olduğu için gelirleri kira giderini karşılayamaz. Cemaat bu kadar kira verebilecek başka müşteri bulamadığı için burayı Tokatlıyan ile birlikte bir otele çevirmeye karar verirler. Otel de 1909 senesinde hizmete açılır. Dönemin en meşhur ve lüks otellerinden birisi olur. Park Otel ve Pera Palas ile çekişmekte hatta konumu nedeni ile onların bir adım önüne geçmektedir. Hatta Tarabya'da bir de yazlık şubesi açılır.

Bu arada otelde Sırp asıllı Medovith kapıcı olarak işe başlar ve zaman içerisinde Tokatlıyan'ın kızı ile evlenerek yönetici konumuna kadar gelir. 1919 senesinde de Tokatlıyan'ı Fransa'ya gönderirler. Alman sempatizanı olan Medovitch'in işleri II. Dünya Savaşı sonrasında iyi gitmez ve sürekli borçlanır. Almanya'da geçirdiği bir tren kazası sonrasında da ölür. Otelin borçlarına karşılık oteli İbrahim Gültan isminde bir tüccar satın alır ve ismini 'Konak' olarak değiştirir. 'Konak' da bir süre iş yapar ancak bakımsız kaldığı için gözden düşer.

Sonrasında 1950'lerde han yapılmak üzere boşaltılır ve günümüze bu haliyle ulaşır.

Çiçek Pasajı

(Yazı için Nilgün Avan'a teşekkür ederiz.)

Bugünkü pasajın olduğu yerde 1831 yılında Naum Duhani'nin evi vardır. Aynı yıl yanan evin yerine İtalyan sihirbazlar bu alana tiyatro yaptırırlar. Naum Bey de tiyatronun işletmesini üstlenir. Çok büyük sükse yapan tiyatro altın dönemini yaşar. Çok sürmez bu ahşap bina da 1846 da yine yanar. O sırada İngiliz Konsolosluğu'nu inşa etmeye gelen mimar Smith'ten buraya bir tiyatro yapmasını isterler. Saray'dan da büyük destek alınır. Abdülaziz ve II. Abdülhamit burada bir çok oyun izlemiştir. 1870'teki büyük Beyoğlu yangınında da kül olan binayı ünlü Galata bankerlerinden Hristaki alır ve İtalya mimar Zanno'yo çizdirdiği proje ile içinde bir çarşı ve apartman bulunan yeni tipte bir bina yaptırır. Binanın yapımında Horasan çamuru ve bol miktarda yumurta kullanıldığı söylenir. 1876 yılında tamamlanan binanın altında 24 dükkan, üst tarafına da 18 lüks daire yapılır. Dükkanların olduğu pasaja Hristaki pasajı binanın tümüne de 'Cite de Pera' adı verilir. Pasajın ilk dönemlerinde o devrin en ünlü terzisi Keserciyen, Natürel Çiçekcilik, kürkçüler, Japon mağazası, bir mücellithane, tütüncü, bir de meşhur Yorgo'nun meyhanesi vardır. 1908 yılında mülkün Sadrazam Sait Paşa'ya geçmesiyle adı "Sait Paşa Geçidi" olarak değişmiştir. Mütareke yıllarında pasaja çiçekçiler yerleştiği için adı yavaş yavaş değişip 'Çiçek Pasajı' olmuştur. Bir ara da çiçek mezatı yapılmıştır. 1940 yıllardan sonra birahane ve meyhanelerin istilasına uğrayan pasajda çiçekçiler gitmiş ama adı kalmıştır. Pasajda, genç yaşında dul kalan 2 çocuğuna bakabilmek için burada akordeon çalan Madam Anahit'i de böylelikle anmış olalım. 10 Mayıs 1970 yılında yaşanan büyük bir çöküntü ile tekrar tamirat geçirir. En son 2003 yılında İngiliz Konsolosluğu'na yönelik yapılan büyük bombalama eyleminde de tüm camlar kırılır.

Çiçek Pasajı denilince Degüstasyon'u anmadan geçmek mümkün değil elbette. Kelime anlamı şarap gurmesi olan 'Degüstasyon', Çiçek Pasajı'nın hemen girişinde 'otantik ev yemekleri'nin bulunduğu yerde 1932'de açılmıştır. Edebiyat tarihimizde özel bir yeri olan Degüstasyon eski bir İtalyan lokantasıydı. 1940'lu yıllarda edebiyatçıların ve sanatçıların uğrak yeri olan Degüstasyon'da, "Canan ki Degüstasyon'a gelmez, fakirhaneye hiç gelmez" mısrasını oturduğu masada yazıveren Orhan Veli'nin 100. yaşını kutlayıp, kendisine bir selam edip yolumuza devam edelim. Şimdi var olmayan ama yine İstanbul meyhaneleri tarihinde özel bir yeri olan Krepen Pasajı'na gelince; pasaj 19'uncu yüzyılın ikinci yarısında inşa edildi. Kunderacıların topluca buldukları bir pasaj iken zamanla değişen esnaf profili sayesinde meyhaneleri ile ünlendi. Sonra bu güzel pasaj yıkılarak yerine sıra sıra sahafların bulunduğu Aslıhan Çarşısı yapıldı. Krepen'in Çiçek Pasajı ile bağlantısını da söylemek gerekirse eğer; zaman zaman tadilat gören Çiçek Pasajı'ndaki meyhane esnafı, işlerini devam ettirebilmek için geçici olarak da olsa Krepen'e taşınırlardı.

Galatasaray Müzesi

(Yazı için Süleyman Sami Tuluay'a teşekkür ederiz.)

Bugün Galatasaray Müzesi olarak kullanılan yapı 1875 yılında tüccar Theodor Sivacıyan tarafından konut olarak inşa ettirilir. Giriş katı bir dönem ecza laboratuvarı olarak kullanılan bina Posta Telgraf Nazırı Hüseyin Hasbi Efendi zamanında, 1907 senesinde kurumca satın alınarak Galatasaray Postanesi olarak kullanılmaya başlanır. Bir dönem üst katlarında Alman ve İngiliz radyo evleri faaliyet gösterir. 1943-44 yılları arasında da İstanbul Radyosu burada faaliyet gösterir. Bina sonuncusu 1977'de olmak üzere toplam üç kere yanar her seferinde onarılır. Bugün görünen hali son yangından sonra yapılan onarımın ardından 1982'de faaliyete başlamıştır. 1998 senesine gelindiğinde Galatasaray Postanesi PTT Müzesi olmak üzere boşaltılır. Ancak yapılan yolsuzluklar gün yüzüne çıkınca ve onarımlar

sırasında yapılan hatalar için sarpa sarmasına neden olur. 2003 senesinde de bina müze yapılmak üzere Galatasaray Spor Kulübü'ne devredilmiştir ve günümüzde Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi olarak kullanılmaktadır.

Bazen büyük harflerle, bazen küçük harflerle ifade etsek de Türkiye de futbola ilgilensin ilgilenmesin herkesin gönlünde bir takım vardır. Size o formları gönlünüzde en kıymetli yere asmanızı sonrasında aşağıdaki satırları okumanızı tavsiye ediyorum. Bende yazarken Galatasaray formamı çıkarıp yazmaya çalıştım.

Galatasaray Spor Kulübü

1905 yılında Ali Sami Yen ve arkadaşları tarafından, öğrenci oldukları Galatasaray Lisesi (Mekteb-i Sultânî)'nde kurulan kulüptür Galatasaray.

Galatasaray Müzesi

1868'de Galatasaray Lisesi, Tanzimat hareketi ile birlikte tekrar faaliyetine başladığında, III. Napolyon'un hediyesi olan içi doldurulmuş bir mamutla, Tarih-i Tabiiye Müzesi`nin okulda kurulmasıyla Galatasaray müze kavramıyla tanışmış oldu. 1909'da bir toplantı salonunda Fransızca konuşularak yapılan Galatasaray Spor Kulübü Genel Kurulu, "Okulumuzun bir köşesinde hatıralarımızı saklayacağımız bir müze" fikrini amaç olarak belirtti ve Galatasaray Spor Kulübü'nün 1 numaralı kurucusu Ali Sami Yen 1911 yılında Kalamış'ta ilk Galatasaray Müzesi'ni açtı Galatasaray Spor Kulübü'nün 50. yılı dolayısıyla 1955 yılında yayımlanan kitabın müze ile ilgili bölümünde müzenin kuruluşu bizzat Ali Sami Yen'in anılarından şu şekilde aktarılır.

“Vaktiyle donanma cemiyetinin yaptığı teftişlerde birinciliği kazanmak için bütün kudretimizle çalışır, bütün şahsi vasıtalarımızı da bu uğurda kullanırdık. O sırada kotra eksiklerinin tamamlanması için kalafat yerinde sık sık dolaştığımdan bir gün ihtiyar bir gemicinin sattığı bir derin su iskandilini 15 kuruşa almaya muvaffak olmuştum. Çok eski modası geçmiş bir alet idi. Fakat temizleyip parlattıkça

gemicilik odamızın masasının üzerinde kendisini gösterdi. Yanına ikinci bir alet getirme hevesi yavaş yavaş denizcilik müzemizin ortaya çıkmasına yol açtı. Kendi vasıtalarımızla almaya muvaffak olamadığımız aletleri de, bizi teşvik etmek isteyen o zamanki Bahriye Nazırı Cemal Paşa'dan almıştık. O tarihte kulüp merkezini Beyoğlu'ndan Kalamış koyuna taşımıştık. Evde kendim için toplamış olduğum spor resimlerini de kulübe getirdim. Mevcut kupalarımıza üç camekân temin etmiştik. Deniz ve kara sporlarına ait hatıralar bir araya gelince cazibesi büyüdü ve bu suretle yavaş yavaş Galatasaray Müzesi ortaya çıktı.”

Müzedede o güne kadar kazanılmış madalyalar ve kupaların yanı sıra tarihi fotoğraf ve belgelerle forma ve şiltler bulunuyordu. I. Dünya Savaşı sonunda Galatasaray Spor Kulübü'nün anılarına el konulacağı haberini alan kurucu Ali Sami Yen müzeyi 15 Mayıs 1919 tarihli Genel Kurul kararıyla Galatasaray Lisesi'ne taşıdı. Müzedede toplam 2000 tane kupa bulunmaktadır.

Şimdilerde ise müze, lisenin karşısındaki tarihi Postane Binası'nda Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi adıyla ziyarete açılmıştır. Merkezin birinci katında Galatasaray Lisesi'nin kuruluşundan bugüne öyküsü; öğrencilerin üniformaları, derslerde kullandığı aletler gibi pek çok nesne ve fotoğraf yer almakta; ikinci katında ise Galatasaray Spor Kulübü'nün kuruluşundan bugüne hikâyesi, 1905'den bu yana kazanılan kupalardan bir kısmı, Metin Oktay'ın forması ve birçok fotoğraf ve spor nesnesi bulunmaktadır. Ayrıca Atatürk'ün Galatasaray Lisesi'ni ziyaret ettiğinde kahve içtiği fincandan, imzalı fotoğrafına, 2000 yılında kazanılan UEFA Kupasından ve Süper Kupaya kadar Galatasaray Lisesi ve Kulüp tarihinde önemli belgeler ve nesnelere bulunmaktadır.

Galatasaray Lisesi

Sultan II. Bayezid zamanında Galata sırtlarında adına Gül Baba derler bir beктаşi dervişini yaşarmış. Asıl adı Cafer olan bu derviş aynı

zamanda yaman bir yeniçeriymiş ve elinden tahta kılıcı, başının üstünden de gülü hiç eksik olmamış. Savaşlarda bile gülü ile savaşmış ama bu sefer elinde elbette gerçek kılıç olmuştur. II. Bayezid bir kış gün Galata sırtlarında avlanırken Gül Baba ile karşılaşır. Mevsim kış olmasına rağmen Gül Baba sultana yetiştirdiği sarı ve kırmızı güllerden hediye eder. Bu hediye II. Beyazid'in hoşuna ve Gül Baba'ya kendisinden bir isteğinin olup olmadığını sorar. Gül Baba da kendisi için bir şey istemediğini ama gül bahçesinin az ötesindeki tepeye bir okul yaptırmasını ve burada yetişecek öğrencileri enderunda hizmet için kullanmasını ister. Sultan bu isteği çok sever ve Gül Baba'nın gösterdiği yerde bir okul kurdurur. Bu okul günümüzün Galatasaray Lisesi olan Galata Sarayı Ocağı'dır. Daha sonradan Mekteb-i Sultani ismini alacak okul 1481 senesinde kurulmuş olur.

Aznavur Pasajı

Ermeni asıllı, Londra doğumlu, Kahire'de vefat eden ve bir dönem İstanbul'da yaşayan; yaşadığı süre boyunca da İstanbul'a bir çok eser kazandıran (Cibali Tütün Fabrikası, Bulgar Kilisesi, Mısır Apartmanı vs.) mimar Hovsep Aznavur'un 1893 yılında yaptığı bir pasajdır. Pasajın 1989-93 yılları arasında içerisi tamamen yıkılarak yeniden yapılmıştır.

Hazza Pulo Pasajı

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

Kimi meyhaneleri, kimi sineması, kimi sahafı, kimi antikaları ile meşhur Beyoğlu'ndaki 9 pasajdan biridir. Hazza Pulo Pasajı. 1871 yılında dönemin ünlü bankerlerinden Rum asıllı Hacıpulo tarafından dört katlı üç bina ve bunların ortasında bir bahçe olarak yaptırılmış. İstanbul'un en kalabalık caddesi olan İstiklal Caddesi ile Meşrutiyet Caddesi arasında saklı kalmış tarihi bir mekan... Hacı Pulo olarak da bilinen nam-ı değer Hazza Pulo Han'ının hikayesi 140 yıl geriye

uzanıyor, pasajın avlusunda bulunan çeşitli sahillerden toplanmış kaldırım taşları ise akıp giden zamana tanıklık ediyor... Bir asırdır popülerliğini koruyan bu han aynı zamanda İstanbul'un kozmopolit görüntüsünü birebir yansıtıyor. Eskiden Rum, Ermeni ve Yahudilerin yaşadığı mekanda günümüzde kitapçılar, şarap evi ve turistik eşya satan dükkanların yanı sıra bir kaç kahvehane diyebileceğimiz mekan da bulunuyor.

İlk yıllarında içinde barındırdığı terziler, moda evleri ve takı dükkanlarıyla Beyoğlu modasının kalbinin attığı bir yerdi. Namık Kemal'in İbret Gazetes'i'ni burada çıkarması ve Jöntürkler'in buluşma noktası olması bakımından da siyasi tarih için de ayrıca bir öneme sahip. Zira meşrutiyetin önemli savunucularından Namık Kemal daha sonra bir grup arkadaşıyla birlikte tutuklanarak yine buradan sürgüne gönderilmişti.

Günümüzde tüm bu özelliklerinin önemli bir kısmını kaybetmiş durumda. Özellikle 6-7 Eylül olaylarının yaşandığı dönem han için yeni bir devrin başlangıcı olmuştu. Bu tarihten sonra evlerini ve dükkanlarını birer birer terk etmek zorunda kalan gayrimüslimlerle birlikte hanın kimliği ve canlılığı da kaybolmuştu. Ardından 12 Eylül darbesiyle orijinal adının da unutturulmaya çalışıldığı bir dönem başladı ve pasaj girişine Danışman Geçidi tabelası yerleştirildi. Yakın zamanda buna bir de "Han Geçidi" ismi eklendi. Bir zamanlar mesken olarak da kullanılan ancak günümüzde son derece bakımsız ve köhneleşmiş olan hana tek canlılığı ise avlusunda bulunan çay ocağı ve kafelerin üniversite öğrencilerinden oluşan müşterileri veriyor. Ancak tarihi Han'ın huzurunu kaçıran asıl sorun ise yıllardır süren veraset davaları. Hazzo Pulo'nun eski sakinleri ve yeni gelen kiracılar dahil herkesin rahatsız olduğu bu 'sahipsizlik' durumu hanın bir türlü kendini toparlamasına izin vermiyor.

Bu pasajın bence diğerlerinden farkı, diğer pasajlarda da farklı mağazaları görebilirsiniz ama bence Hazza Pulo Pasajı zamanın gerisine açılan bir kapı, o geçitten geçince Taksim kalabalığından

yeni yeni mağazaların görüntülerinden kurtulmuş ve sahafklar, çay kültürü olan mekanları, vintage tarzında kıyafetlerin bulunduğu mağazalar görünce,zamanın gerisine gitmiş gibi hissedebiliyorsunuz. Kesinlikle gezmenizi tavsiye ederim. Hala kişiye özel şapka tasarlayan Madam Katia'nın dükkanı da burada avlu içinde. Ara Güler'in eczacı babasının ilk iş yeri handa 16 numarada bir ecza deposu. Sonraları 38 numarada bir eczaneye dönüşmüş, Ölene kadar da açık kalmış.6-7 Eylül olaylarında zarar görmemiş, bir acil yardım servisi gibi hizmet vermiş. Meraklısı için ev şarabını kendi üretip satan, dillere destan bir de garsonu olan Şarap Evi ile bir de restoran binada mevcut. Pasajın üç kapısı var. Bunlar İstiklal ve Meşrutiyet caddelerine açılıyor. Bina iki yangın atlatmış ve iki önemli restorasyon da geçirmiştir.

18.yy'a dayanan 'Türk kahvehane kültürü'nün orjinale yakın bir tezahürünü bugün bu Han'da bulmak mümkün. Özellikle İstanbul'da bulunan öğrenciler, entellektüeller ve turistlerin bolca bulunduğu mekan haftanın her günü ve günün her saati dolu. Bu kadar popüler olmasının sebebi ise insanların küçük masalar etrafında iç içe oturmalarının onlara sağladığı güven duygusu. Yan masanızda oturan kişileri tanımasanız da asla size yabancı değillermiş gibi hoş sohbetler edebilir ve her türlü fikri saygı ile tartışabilirsiniz... Mekanda bulunan kahvehanelerde lezzetli Türk kahveleri içerek tavla oynayabilir veya bir köşede kitabınızı da okuyabilirsiniz. Mekan İstanbul'da yaşayan herkesçe bilinmemekle birlikte belki de görülmesi gereken yerlerde ilk sıralarda yer alıyor. Eğer yolunuz İstiklal Caddesine düşer ise Hazza Pulo'ya uğramanızı ve acı bir kahve içmenizi tavsiye ederim. Kim bilir belki size de bir hatırı dokunur ve 40 yıllık müdavimlerden biri oluverirsiniz...

Ayia Panayia İsozion Kilisesi

Hz. Meryem'in kutsal tapınağa girişine ithaf edilmiş bir kilisedir. Panayia doğu kiliselerinde Hz. Meryem'i temsilen kullanılmaktadır. III. Selim'in verdiği ferman üzerine inşaatına başlanan kilise 1804

senesinde ibadete açılır. Ancak kilisenin yapılmasına dair alınan fermanın bir de ilginç öyküsü var. 1839 Tanzimat Fermanı'na kadar Osmanlı'da yeni kilise yapılmasına izin vermiyor, en fazla eski bir kilisenin aynı yerde yeniden kubbesiz ve çan kulesi olmadan yapılmasına izin veriliyordu. Kilisenin yapılabilmesi alınan bu ferman kilisenin banisi olan Dimitris Muzuris'in yakın arkadaşı Hariciye Nazırı İzzet Efendi sayesinde alınabilmiştir. Muzuris ile kilisenin yapımı için arsayı bağışlayan Hacopoulos güya kavga etmiş gibi Galata kadısının huzuruna çıkmışlar ve dava dosyasına bir şekilde ilgili arsada eski bir şapelin bulunduğu dair kayıt eklenmesini sağlamışlardır. Sonrasında da Galata kadısının mührü olan evrak ile bu aslında olmayan şapelin yeniden inşası için izin almışlardır. E tabi burada da İzzet Paşa'nın yardımları olmuştur.

Kilise saha sonra 1831 yılında genişletilmiş, 1837 yılında da çan kulesi eklenmiştir. Bir çok kez onarım gören kilise en son 2009 yılında onarım görmüştürve halen ibadete açıktır.

Rejans

1917 Rus ihtilali sonrası İstanbul'a gelen sayıları yüzbine ulaşan Rus nüfusu İstanbul'da bir çok restoran açmışlardı. Bunlardan adı en çok bilinen, yakın zamana kadar hizmet veremeye devam eden restoran ise Rejans'tı. 1920'li yılların başında Rejans'ın şimdiki yerinde bir meyhane bulunmaktaydı. Mihail Mihailoviç burayı satın aldı. Ancak dekore edecek parası olmadığı için sadece ismini Turquoise olarak değiştirebildi. Aynı zamanlarda bir Fransız olan Berthet Le Régence isimli bir restoran açmış ancak işleri iyi gitmemişti. Mihailoviç Le Régence'ı Berthet'ten devraldı. Bir süre sonra Mihailoviç kendisine ortaklar bularak, Le Régence'in ismini ve Turquios'un yerini kullanarak 1932 yılında Rejans'ı hizmete açtı. Çok meşhur olan ve tutulan Rejans 1971'de Mihail Mihailoviç ölene kadar sorunsuz çalıştı. Bundan sonra ortaklar ve varisleri arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle karışık günler geçiren Rejans 1977'de çıkan yangında hizmete ara verdi. 1978 yılında ise bu sefer iki ortaklı olarak

yenilerek tekrar çalışmaya başladı. 2011 yılında ise kapısına mola verildiği belirtilerek kilit vuruldu. Ama belki de o kilit bir daha hiç açılmayacak en azından Rejans ismi ile. Bu arada, Rejans'ın 'saraya dayanan zerafet' anlamına geldiğini de söylemekte fayda var.

Saint Antoine Kilisesi

(Yazı için Elif Talay'a teşekkür ederiz.)

13. yüzyıl başlarında, Francesco adında İtalyan bir keşiş, sonradan Hristiyan Azizi, bir tarikat kuruyor. Bu tarikata mensup kendilerine Fransisken diyen kahverengi cüppeler giyen, yoksul keşiş hayatı yaşayan insanlar, tarikatın doğduğu Assisi Kenti'nden yola çıkarak dünyayı dolaşmaya ve dini yaymaya başlıyorlar. Bu sırada 1195 yılında Lizbon kentinde, oldukça varlıklı bir ailenin oğlu olarak Fernando de Buglioni dünyaya geliyor. Aile zengin ve soylu bir aile, dönemin önde gelenlerinden. E tabi oğullarını büyük bir avukat olarak yetiştirmek ve şanlarını artırmak istiyorlar. Fakat oğulları, dünyevi hazlardan çok maneviyata önem veriyor. Ailesinin namını, ah eller ne derleri bir kenara atıyor ve her şeyini geride bırakarak, Lizbon'da bir manastıra sığıyor. O dönemde yaygınlaşmaya başlayan dini olgular çerçevesinde, mütevazî hayatını ibadete adıyor ve azizliğe kadar yükseliyor. Adı da Saint Antoine oluveriyor. 1200 'lü yıllarda bizim şu Fransiskenler taaa Konstantinopolis'e kadar geliyorlar. İlk evleri şimdinin Kalenderhane Camii olan Theotokos Kyriotissa kilisesi oluyor. Daha sonra birçok kilise inşa ediyorlar ve hatta 1724 yılında azizleri Antoine adına ilk kiliselerini yapıyorlar.

Gelgelelim, İtalya'nın şirin sahil kenti Cenova'da 1874 yılında bir oğlan dünyaya geliyor. Adı : Eduardo de Nari. Bu oğlancık, daha delikanlı olamadan tüm ailesini kaybediveriyor. Parasız pulsuz ne yapsın, İtalyan donanmasına katılıyor ve dünyayı dolaşmaya başlıyor. 1895 yılında İtalyan Kraliyet Donanması gemisi Archimede ile İstanbul'a gönderiliyor ki, bizim hikayeye de işte tam bu anda dahil olmaya başlıyor. Tarabya açıklarına demir atıp, karaya ayak basınca

şöyle bir bakıveriyor bizim oğlan etrafına. Biraz hayal kırıklığı, sesleniyor içinden İstanbul'u yere göğe sığdıramayan Edmundo De Amicis'e : " Ah! Şairler, yazarlar, sizler gerçek birer masalcısınız!" Gönlü mahzun, güvertede otururken bir gün, yanından geçen kayıkta dünya güzeli bir kız görüyor. Sükut-u hayale uğradığı şehir ona hayalinin aşkını getiriveriyor! Gelin görün ki, kız şehrin ileri gelenlerinden Alman bir ailenin biricik kızı. Bizim oğlan ise varı yoğu olmayan bir denizci! Mektuplaşmaya başlıyorlar, ailenin görkemli yalısının pembe panjurları şahit oluyor onların yazışmalarına. Bizim oğlan diyor ki kızı: "Sana rütbe olarak verebileceğim maalesef bir unvanım yok ama Venedik Uluslararası Güzel Sanatlar Sergisi'nde bir ödül olabilir." Mal varlığı olan biri değil ama, gözü gönüllü açık oğlanın, dokunuşu ile tuvallere, notalara hayat veriyor. Bu sayede Pera'nın entellektüel çevresinde saygın bir yer ediniveriyor. Alman kız Kristel'in ailesi başta karşı çıkıyor kızlarının denizci ile mürüvvetine ama, aşk engel tanımıyor ve muradlarına eriyorlar. Bizim oğlan, 1905 yılında Giulio Mongeri ile ortak oluyor. Mongeri, o zamanlar otuzlarında İtalyan asıllı bir delikanlı. İstanbul' da doğmuş büyümüş. O yüzden iyi biliyor şehri. Beraber çalışmaya başlıyorlar.

1906 yılında, bu iki İtalyan mimarın önderliğinde, yazının başında bahsettiğimiz Aziz Antoine adına kilisenin bugünkü yerinde inşaata başlanıyor. Bir yıl maddi kaynak yetersizliğinden ara verilse de, beş yıl sonunda 1911'de kilisenin yapımı tamamlanıyor. 1912 yılında da kilise kutsanarak ibadete açılıyor. 20 yıl sonra XI. Pius kiliseyi Basilica düzeyine yükseltiyor.

1934 yılında kiliseye Angelo Giuseppe Roncalli adında Papa temsilcisi geliyor. Roncalli, İtalya'nın Lombardy bölgesine ait bir köyden on dört çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğu. Atatürk ile aynı yılda soğuk bir Kasım ayında dünyaya gelivermiş. O zamanlar ellilerinde, görmüş geçirmiş bir din adamı. Görevi boyunca Türkiye'yi ve İstanbul'u çok seviyor. Hatta Türkçe'yi akıcı olarak konuşmaya başlıyor. Ne zaman ki, İkinci Dünya Savaşı patlak veriyor ve Nazi soykırımı başlıyor, bizim Roncalli de Türkiye'nin tarafsızlığını

Almanya ve Polonya'dan kaçan Musevileri korumak için kullanıyor. Bu sayede binlerce Musevi'nin hayatı kurtuluyor.

O sıralarda bizim delikanlı aşık Eduardo, Cumhuriyet' in ilk yıllarında Atatürk ve İnönü ile dostluk kuruyor. İtalyan yatırımcılara aracı oluyor. Malı varlığı artırıyor. Bebek'te Villa Lydia'yı yapıyor ve eşi ile oraya yerleşiyor. Mal varlık var da, çiftin çocukları olmuyor. Lydia, bir aylık iken evlat edindikleri bebeğin adı. Bahtsızlık işte ya, bebek büyüyünce anlaşılıyor ki işitemiyor. Dolayısıyla konuşamıyor da yavrucak. Üstüne bir de Kristel terkediveriyor Eduardo'yu. Dahası, İkinci Dünya savaşı denilen lanet onları da vuruyor ve baba kız, villayı satıp Galatasaray Lisesi'nin yakınındaki Işık Apartmanı'na taşınıyorlar. Ömrünün son yıllarında İtalya'ya dönen ve orada vefat eden arkadaşı Giulio'dan bir yıl sonra da Eduardo , 1954 yılında Ada'daki yazlık evinde hayata gözlerini yumuyor.

76 yaşına gelen ve hayatı boyunca birçok ülkede çeşitli olaylara vesile olan bizim kilisede de on yıl kadar görev yapmış olan, Roncalli , kilisenin mimarlarının ölümünden dört yıl sonra Papa olarak seçiliyor. Adı da John Papa 23 oluyor. Türkler O'na Türk Papa diyorlar. Birkaç yıl sonra mide kanseri buluveriyor Papa'yı. 1981 yılının Haziran ayında da vücudu yenik düşüyor kansere, veda ediyor hayata. 2006 yılında Papa'nın, elinde barış güvercini ile bir heykeli dikiliyor kilisenin bahçesine.

Saint Antoine kilisesi, inşa edildiği günden bu yana İstanbul'un en büyük ve cemaati en geniş kilisesi oluyor. Fakat bunun dışında,tarihte adı geçen her yer gibi, birçok insanın hayatına dokunuyor...Bunlardan sadece birkaçı ile tanışmış oldunuz, kim bilir daha ne hikayeler ne yaşanmışlıklar saklıyor Saint Antoine...

Nur-i Ziya Sokak

Fransız Konsolosluğu'nun asıl girişinin ve 'Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın bulunduğu sokaktır. Eski ismi Polonya

Sokağı iken locanın buraya taşınması ile birlikte masonik anlamlar içeren Nur-u Ziya ismi verilmiştir. Bu isim günümüzde Nur-i Ziya halini almıştır.

Cezayir Sokağı

Kendi halinde merdivenli bir sokak olan Cezayir Sokağı için ne olduysa 2003 yılında oldu. Özel bir şirket bu sokaktaki evleri satın alarak yeniden düzenledi ve sağlıklı sollu kafelerle doldurdu. Sokağın şeklinin ve yeni dokusunun tek başına yeterli olmayacağı düşünülmüş olmalı ki sokağa bir de isim verildi: Fransız Sokağı. Konu tam da burada karmakarışık bir hal almaya başladı zira başka herhangi bir sokağın ismini Fransız Sokağı olarak değiştirmeniz sıkıntı olmazdı da (Bu arada resmi ismi hiç değişmedi, bilinen isimden bahediyoruz.) Fransızların yıllarca sömürgesi olan ve soykırım uyguladığı iddia edilen Cezayir Sokağı'nın isminin Fransız Sokağı bir çok tartışmalara neden oldu. Tartışmalar sonuç verdi, sokağın iki tarafındaki Fransız Sokağı tabelaları söküldü sökülmesine ama halkın diline dolandı bir kere Fransız Sokağı ismi.

Gül Baba Türbesi

Galatasaray Lisesi'nin kurulmasına vesile olan Gül Baba'nın türbesinin burası iddia ediliyor olsa da daha yaygın olarak bilinen iddia Kanuni Sultan Süleyman ile Budin Seferi'ne giden Gül Baba'nın sefer sonrasında Macaristan'da kaldığı ve orada da öldüğü için mezarının Budapeşte'de olduğu yönündedir. Netekim Budapeşte'de de Gül Baba'ya ithaf edilmiş bir türbe ve türbenin hemen yanında da heykeli bulunuyor. Gül Baba'nın ayrıca Galatasaray Lisesi'nin arka bahçesinde de sembolik bir mezarı bulunmaktadır.

Fransız Sarayı

Türk Astronom Takiyeddin'in rasathanesinin olduğu arsa, Kanunu Sultan Süleyman zamanında Fransızlara elçilik kurmaları için hediye

edilir. Osmanlı topraklarındaki ilk daimi elçilik böylece 1581 senesinde açılmış olur. Yüzlerce yıl Farsnı elçiliği olarak kullanılan bina 1830 yangınında yanar ve 1839'da yeniden yaptırılır. Bugün görünen binanın mimarı Pierre Laurécisque'dir. Bina günümüzde Ankara'da bulunan Fransız Büyükelçisi'nin İstanbul'daki konutu mahiyetindedir. Fransız Sarayı'nın hemen yanında Fransız Mahkemesi bulunmaktadır. Bu mahkemenin duvarlarında 'Loi' (Kraliyet) 'Justice' (Adalet) ve 'Force' (Güç) yazmaktadır ve her bir kelime bir görselle resmedilmiştir. 1830 yangınından sonra yapılan restorasyon sırasında 'Loi' ve 'Justice' kelimelerinin görselleri yanlışlıkla karıştırılmıştır.

Venedik Sarayı

1695 senesinde inşa edilen ve Beyoğlu'nda çıkan bütün yangınlardan kurtulan bina günümüze kadar gelen en eski elçilik binasıdır. 1780'li yıllarda kapsamlı bir yenileme çalışması yapılmıştır. Daha sonra bir çok kez tadilat görmüş olmasına rağmen 1780'deki orijinalliği bozulmamıştır.

1801 senesinde Fransa, Venedik Cumhuriyeti'ne son verince bina Fransa mülkiyetine geçmiştir. Ancak 1815 senesinde yapılan Viyana Kongresi sonrasında Venedik Avusturyalılar'ın eline geçince bina da Avusturya'lılara geçer. Her ne kadar Venedik sonradan İtalyanlar'a bağlanmış ve İtalyan'lar da 1870 yılında milli birliklerini sağlamış olsalar da Venedik Sarayı'nın İtalyanların eline geçmesi için İstanbul'un işgal edilmesi gerekecektir. İstanbul'u işgale gelen İtalyan askerlerinin ilk yaptıkları şeylerden birisi Venedik Sarayı'nı tekrar almak olmuştur.

Markiz Pasajı / Pastanesi

(Yazı için Pınar Karaman'a teşekkür ederiz.)

1840 yılında açılan, ismi Cumhuriyet döneminde Şark Aynalı pasaj olan sonraları içindeki ünlü Lebon / Markiz Pastahanesi ile

özdeşleşen ve şu an da Markiz Pasajı olarak bildiğimiz yer Pera ile Asmalımesciti birbirine bağlayan sokaktadır. O yılların önemli kitapçısı Koehler Kardeşler, Mandus Matbaası, Kuaför Kristich, Terzi Mulieri, İplikçi Kalaga gibi ünlü dükkanlara ev sahipliği yapmıştır.

Markiz Pastanesi ise önceleri LeBon (o yıllardaki sahibi Naum Tiyatrosu komilerinden Bay LeBon) adıyla faaliyet gösterirken Avedis Çakır 1940 yılında pastahaneyi satın alır ve burada yapacağı çikolata ve şekerlemeleri o dönemde Paris'te üretilen ünlü "Marquise de Sevigne" çikolataları kalitesinde yapmak istediğinden pastahanenin adını "Markiz" olarak değiştirir. Duvarlara Fransa'dan getirdiği Art-Nouveau tarzı panoları yerleştirir ve pastahaneyi vitraylarla süsler. Bu panolar dört mevsim temasını işlemektedir ama kış simgeleyen pano İstanbul'a getirilirken kırıldığı için duvardaki yerini alamamıştır. Yaz panosu ise daha sonra sökülerek yerine büyük bir ayna asılmıştır. 1970'li yılların başında pastahanenin bulunduğu bina satışa çıkarılır ve açılan davalardan sonra maalesef sonuç Markiz'in aleyhine sonuçlanır ve kapanır. Avedis Çakır'da Markiz'i kaybetmenin acısıyla bir süre sonra vefat eder. 1977 yılında Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından korumaya alınır. 1993 yılında Aksoy Şirketler Grubu burayı satın alır ve 2003 yılında tekrar hizmete sokar.

Markiz'in geçmiş yıllardaki müdavimleri ise tarihi önemini anlamakta yardımcı olacaktır: Namık Kemal, Şinasi, Tevfik Fikret, Ahmet Haşim, Abidin Dino, Sait Faik, Orhan Veli, Mina Urgan, Atilla İlhan, Haldun Taner ve daha nice isimleri ağırlamıştır.

Şu anda Markiz dönemini yansıtan hediyeelik eşyaların ve İsviçre'de özel olarak MonMarkiz için üretilen pralin, truffe, dev truffe, cognac, likör baton ve whisky likör batonlardan oluşan 41 çeşit geniş çikolata koleksiyonunun satışa sunulduğu MonMarkiz ,Doğa Bitkisel firmasının ilk mağazası; şampanya ve vodka barı Charlotte; vücut bakım ürünlerinin ünlü markası L'occitane en Provence; Ravelli; Alman tasarım markası Koziol; Türkiye'deki ilk mağazasıyla Dunlop Shoe Company; Taboo; yine Türkiye'deki ilk mağazasıyla Ivy Oxford Sportswear; farklı bir konseptle Mavi Jeans; Stefanel; Vario gibi mağazalarla seçkin müşterilere hizmet veriyor.

Pastahanenin içinde, artık Markiz'in simgesi haline gelmiş olan kemerler içindeki fayans panoları göreceksiniz önce. Sonbahar ve İlbahar adını taşıyan bu panolar, Ch. Boulanger Choisy-Le-Roi firmasının ürünü ve ressam J.A. Arnoux imzalı ve 1905 tarihine ait. İmalat kalitesiyle bilinen bu panolar, imal eden fabrika 1. Dünya Savaşı sırasında yıkıldığı için, yüksek değerinde antik parçalar olarak biliniyor. Bu panolar ayrıca boyut ve marka olarak İstanbul'da da bilinen tek parça olma özelliği taşıyor. Aslında dört mevsim olarak sipariş edilmiş ama diğer iki parçanın montaj sırasında kırıldığı sanılıyor. Pastanenin diğer bir özelliği de Mazhar Resmol'un vitray çalışması.

Santa Maria Draperis Kilisesi

Françesko adındaki zengin bir ailenin çocuğu bir gün askeri bir sefer sırasında esir düşer ve bir sene esir hayatı yaşar. Ne olduysa bundan sonra olur ve tüm yaşam tarzı, felsefesi değişir. Hz. İsa'nın doğumunun üzerinden yaklaşık 1200 sene geçmiştir ve artık Françesko adında birisi yoksullukta adeletin olduğunu ve herkesin keşif hayatı yaşaması gerektiğini savunur. Çünkü Hz. İsa öyle yaşamıştır. Hristiyanlıkta yeni bir tarikat doğmuştur. Bu tarikatı benimseyenlere de Fransisken denilmeye başlanır. İşte bu Fransiskenlerin İstanbul'da da bir kiliseleri vardır Sirkeci'de. İstanbul'un fethinden sonra bu kilise Galata taşınır. Galata'da çıkan 1584 yangınında yerle bir olan kilise için Fransiskenler yeni bir yer aramaya başlarlar. Aradıkları yeri Madam Draperis hediye eder. Altı senede yapılan kilise 1590 senesinde açılır ama artık adı Santa Maria Draperis'tir. Fakat kilise 1660'da yine yanar, yenilenir ve 1678 senesinde yine yanar. Bunun üzerine artık Galata'dan vazgeçilir ve Pera'ya apılır kilise. Pera'da da iki kere yanar. Sonuncusu meşhur 1870 yangınıdır. 1904'te yeniden inşa edilir kilise. Kilisenin girişindeki kitabede dönemin padişahı II. Abdülhamit'e ve belediye başkanı Rıdvan Paşa'ya gösterdikleri kolaylıklardan dolayı teşekkür edilmektedir. Kilisenin en değerli elemanı giriş kapısının hemen

üstündeki kucağında Hz. İsa ile Hz. Meryem mozayığı. Söyleneceye göre bu mozaik kilisenin ilk günlerinden, taa 16. yüzyıldan kalma.

Asmalı Mescit

Sokak ismini II. Bayezid döneminde Tershane-i Amire'de kalafatçıbaşı olarak çalışan Yunus Ağa'nın yaptırdığı Asma Mescidi'nden almıştır. Bugün yeri tam olarak bilinmemektedir.

Narmanlı Han

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

Narmanlı Yurdu diye de anılan bu yapının tarihi 1831'e dek uzanır. 19. Yüzyıl'da Beyoğlu'nda iki büyük yangın felaketi vardır. İlk yangın 1831'de ikincisi 1870'de gerçekleşir. Bugün İstiklal Caddesi üzerinde "eski" olarak tasvir ettiğimiz tüm yapılar 1870 yangını sonrası inşa edilmiştir. Bir kaç hariç. 1831 yangınından sonra inşa edilen Narmanlı Hanı 1870 yangınına atlatarak günümüze ulaşabilmiş en eski yapılardan birisidir. 1831'de Rus elçilik binası olarak inşa edilen yapı 1845 yılına kadar bu amaçla kullanıldıktan sonra, yolun karşısına bugünkü Rus elçilik sarayı inşa edilince, mahkeme ve hapisane binası olarak işlevine devam etmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Beyaz Rusları ve Rus turizm şirketlerini ağırlayan yapı 1933 yılında aslen Erzurum'un Narman ilçesinden gelen iki tüccar kardeşe satılır. Avni ve Sıtkı Narmanlı kardeşler burayı yüksek kira bedelleriyle ticarethanelere kiralamak yerine sanatçı ve edebiyatçılara kiralamayı tercih etmişler. Bedri Rahmi, Aliye Berger, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi pek çok sanatçıya ev sahipliği yapmış bir mekandır burası.

Narmanlı Han, İstiklal Caddesi'nin Tünel'e kıvrıldığı noktada, İsveç Konsolosluluğu'nun tam karşısındaki Müeyyid Sokağı'na yuvarlak bir dönüş yapıp, Sofyalı Sokağı boyunca devam eder. Eski numaralara göre 388 ve 390 numaradadır. Ön cephesi iki katlıdır. Üst kat büyük, gösterişli fil payeler üzerine oturur. Üst kata hem caddeden hem de

tonozlu girişin köşesindeki merdivenden çıkılır. Tonozlu girişten binaya girdiğinizde kendinizi avluda bulursunuz. Rus Elçiliği olarak kullanıldığı yıllarda, içinde renkli balıkların yüzdüğü havuzun bulunduğu yerdeki tek katlı binanın dışında, avluyu çevreleyen yerleşim yerlerinin hepsi iki katlıdır. Giriş kapısının sağ ve solunda, daha önce at arabalarının bekleme yeri, sonraları ise dükkân olarak kullanılan kemerli bölümler bulunur. Narmanlı Han'ın Beyoğlu 19. yüzyılda yeniden şekillenirken ilk inşa edilen yapılardan olduğu biliniyor. Dönemin ünlü mimarı Giuseppe Fossati tarafından, o zamanki adıyla Dersaadet Rusya Sefarethanesi olarak 1830'larda yapılmış. 1847 yılında yapımı tamamlanan bugünkü Rus konsolosluk binası tamamlanana dek elçilik binası ve hapisane olarak kullanılmış. Rus elçiliğinin yeni binaya taşınmasından sonra konsolosluk büroları ve Rus ticaret ofislerinin bir kısmı burada çalışmaya devam etmiş. 1. Dünya Savaşı sırasında Rusya ile diplomatik ilişkiler askıya alındığında kullanılmamış ve bakımsız kalmış. 1917 Ekim Devrimi sonrasında ise İstanbul'a gelen çok sayıda Rus mülteciye ev sahipliği yaparak yeniden canlanmış. 1930'ların başında binada sadece Rus hükümetine bağlı Neft Syndicat ve Intourist turizm şirketleri hizmet veriyormuş. 1933'te Rusların buradan tamamen çıkmasından sonra binayı İstanbul'un ünlü tüccarlarından Avni ve Sıtkı Narmanlı kardeşler satın almış. İlk iş olarak Eminönü'ndeki işyerlerini buraya taşıyan Narmanlı kardeşler sanatsever kişilikleriyle tanınıyorlarmış ve burayı da sanılanın aksine yüksek paralar karşılığı tüccarlara kiralayabilecekleri yerde makul fiyatlarla sanatçılara kiralamayı tercih etmişler. Bu girişim ile bina Narmanlı Yurdu olarak anılmaya başlamış.

Narmanlı Yurdu, kısa zamanda kültür ve sanat çevresindeki önemli isimlerin bulunduğu, fikir ürettiği bir yer haline gelmiş. İlk olarak, o zamanlar yeni kurulan, Zeki Faik İzer, Nurullah Berk, Elif Naci, Cemal Tollu, Abidin Dino ve Zühtü Müridoğlu'nun yer aldığı D Grubu'nun 1933 yılındaki ilk sergisine ev sahipliği yapmış. İstanbul'da sergi açacak mekân bulunmadığından sanatçılar Narmanlı'daki Mimoza Şapkacısı'nda açmışlar sergilerini. Daha sonra 1944'te giriş kapısının

sağındaki odalardan birine Ahmet Hamdi Tanpınar yerleşmiş ve en bilinen eserlerini burada üretmiş. Onun zamanında yurdun ön cephesinde dükkânlar, avluya girdikten sonra bir tarafta aileler diğer tarafta ise kiraya verilen odalar yer almış. Ahmet Hamdi yedi yılını geçirdiği Narmanlı Yurdu'ndaki odasında dönemin önemli sanatçıları ağırlamış.

Zamanla aileler Narmanlı'dan ayrılmış. Ahmet Hamdi Cihangir'e yerleşmiş. Ancak Narmanlı Yurdu asıl bundan sonra sanatla anılmaya başlamış. Bedri Rahmi Eyüboğlu Ahmet Hamdi'nin mekânına taşımış atölyesini. Hemen yanına Ulus gazetesine İstanbul'dan haber geçen Neş'et Atay yerleşmiş. Aliye Berger'in dört odalı atölyesi ön cepheye bakıyormuş. Dr. Firsek Karol heykellerini üç odayı birleştirerek yaptığı atölyesinde üretiyormuş. Ermenice günlük gazete Jamanak 1966 yılından 1993 yılına kadar bu binada yayın hayatına devam etmiş. İstanbul'un ilk konfeksiyoncularından Antoine Visconti'nin mağazası ve Andrea Kitabevi de aydın ve sanatçıların arasında yerini almış.

Narmanlı Yurdu 1970'li yıllara kadar entellektüel bir yaşam alanı, bir bellek olmuş. 70'lerden 90'ların ortalarına dek bu birikimin izlerini görebilmek mümkünmüş, çünkü o yıllardaki sakinleri dilden dile aktarmışlar bu yaşanmışlıkları. Bu yakın dönemde kimi İstanbullunun yolu ortadaki tek katlı binada bulunan 2. Noter'e düşmüş, avludaki mor salkımların, akasyaların kokusunda dinlenmiş kimi... Avludaki dükkânlar yavaş yavaş sahafalara dönüşürken eski kitapların kokusu karışmış mor salkımlarınkine... Muhtemelen Yurt'tan Han'a da bu dönemlerde evrilmiş adı. Kendini kedilere adanmış Meral Hanım'ın kedileri Narmanlı'yı mesken tutmuş bu zamanlarda. Sonra üniversite öğrencilerinin müdavimi olduğu dipsiz müzik kaynağı Deniz yerleşmiş dükkânlardan birine. Geçen bunca yılda Narmanlı hep cıvıl cıvıl yaşamış, ancak yüzü de eskimeye başlamış.

90'ların ikinci yarısında Narmanlı Han'ın avluya bakan mekânları yavaş yavaş boşaldı. 2001 yılında Narmanlı kardeşlerin varisleri

binanın restore edilebilmesi için % 15 hisselerini Yapı Kredi Koray İnşaat'a sattı. Restorasyon projesi mimar Halil Onur tarafından hazırlandı. Binaya üç kat eklenmesini öngören proje, dönemin Anıtlar Kurulu tarafından onaylandı. Bunun üzerine sivil toplum kuruluşları projeye taraf olmadıklarını belirtmek için imza kampanyası başlattılar. Ardından dava açtılar ve dava yürütmeyi durdurma kararıyla sonuçlandı. Restorasyon bir türlü gerçekleştirilemeyince 2008'de bu kez Narmanlı Han'ın 12 varisi hisselerini geri almak amacıyla Yapı Kredi Koray'a dava açtılar ve kazandılar. Bu süreçten sonra Narmanlı Han sessizliğe gömüldü. En son 2010 yılında noter de taşındıktan sonra ön cephesindeki girişin demir kapıları konuklara kapandı. Akasya ağaçları, mor salkımlar, Meral Hanım'dan yadigâr kalan kediler ve bekçi kaldı bir tek geriye. Son yıla dek ön cephede işlevlerini sürdüren dükkânlar da birer birer kapandı ve 2014 yılına girdiğimiz ilk günlerde gazeteler varislerin bu kez Narmanlı Han'ın tüm hisselerini sattığını yazdı. Binanın yeni sahipleri Erkul Kozmetik'in sahibi Mehmet Erkul ve Eteksan Tekstil'in sahibi Tekin Esen. Basın açıklaması da "Tarihi yapıyı bozmadan, ufak restorasyonlar yapıp, aslına uygun devam edeceğiz." şeklinde. Bekleyip göreceğiz.

Fotoğraflar

www.istanbulgezginleri.com

 /IstanbulGezginleri

 /gezginist